Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 204 (13693) | 1974 оной августын 31, суббото | Сэн 2 мүнгэн

КОМБАЙНЕРНУУДАЙ МҮРЫСӨӨН

Тарна хуряалгын халуун хаһа оронхой. Мүнөө үедэ республикада түрүүшын зуу мянга гаран гектарай таряа хадагдаа. Прибайкалиин, Кабанскын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын аймагуудай ажахынуудта гектарай 10—11 центнер ургаса абтана.

Юһэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы дүрбэдэхи жэлэй ургасые түргэнөөр, һайн шанартайгаар хуряажа абахын түлөө колхоз, совхозуудай механизаторнууд, хүтэлбэрнлэгшэд мэргэжэлтэд ехэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байна. Комбайн бүхэнние бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ, дүршэлтэй комбайнернууд залуушуулые хажуудаа абажа һургаха, ажалдань туһалха гэһэн Ростовско областиин комбайнернуудай үльгэр жэшээ республикын механизаторнуудай дунда үргэнөөр дэмжэгдэнэ.

Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой комбайнер, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Очир Бадмаевич Аюшеев энэ жэлдэ 450 гектарай таряа хуряажа, адагынь 5 мянган центнер ороохо суглуулха, өөрынгөө мэргэжэл шадабарида залуу механизатор Баяр Очировые һургаха гэһэн уялга абаад, ургасаяа саг соонь, һайн шанартайгаар хуряажа абаха мүрысөө дэлгэрүүлэе гэжэ республикын бүхы комбайнернуудта хандаһан байна. Суута комбайнерай энэ эдэбхи үүсхэлые КПСС-эй обкомой бюро һайшаажа, тэрэнэй жэшээгээр ажаллаха, республикын комбайнернуудай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ эрилтэ табиба. Үүсхэл гаргаһан энэ комбайнер хоёр зуу гаран гектарай ургаса хуряажа, түрүүшын мянга гаран центнер таряа суглуулаад байна.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхозой комбайнер Г. И. Миронов Ростовско областиин механизаторнуудай жэшээгээр ажаллажа, таряа хуряалга дээрэ үндэр бүтээсэ туйлана. Хамта хүдэлдэг комбайнер К. Ф. Ивановой суг нэгэ загуунда хүдэлхэдөө, сүүдхэ соо 100 гектар шэниисэ амяарлан хадана. Тингэжэ тэдэнэр үдэрэйн даабарние 2,5 дахин дүүргэнэ. Мүнөө үедэ энэ колхозой үдэрэй даабарние хоёр дахин үлүүлхэ гэһэн мүрысөөн оронхой.

Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой түрүү комбайнернууд В. Непомнящих, П. Шадрин гэгшэд энэ үдэртөө хоёр нормо дүүргэхын, монсогоршье ороохо гээгүйн түлөө тэмсэжэ, нилээд ехэ амжалта туйлана. Үдэртөө 14 гектар таряа амяарлан хадахын орондо 25—30 гектарта хүргэнэ. Эдэ дүршэл ехэтэй комбайнернууд хажуудаа залуу механизаторнуудые дахуулан, комбайнуудаа звенэ болгон ажаллана.

Сэлэнгын совхозой үнинэй комбайнернууд Б-Ц. Нимаев, В. Гармажапов энэ жэлэй ургаса хуряалгада эдэбхи үүсхэлтэйгээр, һаадгүйгөөр, һайн шанатайгаар хүдэлжэ байна. Эдэнэр залуу комбайнернуудые шефтээ абаад, өөрынгөө мэргэжэл, шадабарида һургана.

Тингэжэ аймаг, ажахы бүхэндэ эдэбхи хэшээлтэйгээр ажаллажа байһан комбайнернууд олон. Эдэнэрэй хүдэлмэриин онол аргые бүгэдын шадабари болгохо, таряа хуряадаг агрегат бүхэнние бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ гэжэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, тэндэхи мэргэжэлтэдэй арюун уялга мүн.

Эдэ түрүүшүүл ямар аргаар имэ амжалта туйланаб? Юуб түрүүн тэдэнэр ажалайнгаа минута, час бүхэнние гээлтэгүй алдангүй, заахашье һаадгүйгөөр ажаллаха гэжэ оролдоно. Комбайн, машинануудаа нарин һайнаар харуулжа, саг соонь, тоһодожо, шүрэб, татуургыень тааруулжа байһанай ашаар лэ үдэртөө 2—2.5 даабари дүүргэнэ. Мүн эдэнэр өөһэдөө һайнаар хүдэлхын хажуугаар залуу комбайнернуудые мэргэжэл, шадабаридаа һургана юм. Энэмнай одоол һайн һайхан сэдьхэлтэй хүнүүдэй заншал болоно.

Ургаса хуряадаг агрегадуудай ажалай бүтээсэ үйлэдбэри һайнаар эмхидхэһэнһээ, механизаторнуудай эрилтэтэ анхаралтайгаар хандаһанһаа дулдыдадаг гээшэ. Юуһэн түрүүндэ комбайн бүхэндэ хүдэлхөөр хоёр механизаторнуудые табяад, тэрэнние үглөөнэй бүрэнхыһөө үдэшын харанхы, һүниин тэн болотор гэхэ гү, али шүүдэр унатар хүдэлгэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, таряа хуряалга нэгэшье үдэрөөр оройтуулаа һаа, нилээд ехэ ургаса алдагдаха байна ха юм. Илангаяа мүнөө жэлдэ намар эртэ, жэгдэ һайнаар эдеэшэбэ. Имэ байдалда ургаса хуряалгаяа шадаал һаа түргэнөөр дүүргэхэ эрилтэ табигдана.

Теэды тиимэ байбашье, таряа хуряалгын хүдэлмэри олон ажахынуудта ааляар, эмхи гурим багатайгаар ябуулагдана. Түнхэнэй аймагай олонхи ажахынуудта таряан хадажа захалаадүй, мүнөө хүрэтэр комбайнуудынь бүридөө заһабарилагдаагүй байһаар.

Таряа хуряалгын хуби заяае комбайнернуудай шиидэжэ байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Тиимэһээ бүхы комбайнуудаа хоёр халаанда хүдэлгэхөөр комбайнернуудые табижа, тэдэнэрэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала. Тинхэдээ Бэшүүрэй комбайнер О. Аюшеевэй бэшэгые хаа хаанагүй зүбшэн хэлсэжэ, тэрэнэй дүршэл шадабарние үргэнөөр хэрэглэхэ, комбайн бүхэндэ хоёр халаанда, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ бүхы арганууд хараалагдаха, комбайнер бүхэн ургаса хуряалгые эгээн богони болзорто, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ тодорхой зорилгонуудые урдаа табиха ушартай. Тиигэжэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд таряа хуряалгада түрүү онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэжэ, комбайнер бүхэндэ һаадгүйгөөр ажаллаха арга олгохо, тэдэнэрэй мүрысөөнэй дүн үдэр бүри гаргажа байха уялгатай. 2—3 комбайнһаа бүридэһэн звенонуудые, томо бүлэгүүдые эмхидхэжэ, таряа хуряалгые шууд ябуулха, һомон бухалнуудые тэрэ доронь суглуулжа, полиин захада гү, али фермэнүүдтэ зөөжэ һүрилхэ, комбайнай хойноһоо лэ плуг табижа, намарай эртын паар ехээр хахалха гээшэ мүнөөдэрэй дайшалхы хэрэг мүн.

Нүхэд комбайнернууд! Бэшүүрэй суута комбайнер О. Б. Аюшеевэй жэшээгээр ажаллажа, энэ жэлэйнгээ таряа хуряалгые эгээн богони болзорто, эрхим шанартайгаар дүүргэе.

„ИСКРА" КОЛХОЗ (Мухар-Шэбэр) 22 МЯНГАН ЦЕНТНЕР ТАРЯА ГҮРЭНДӨӨ ХУДАЛДАХАНЬ

ТҮРҮҮШҮҮЛЬЭЭ ЖЭШЭЭ АБАЯ!

РЕПОРТАЖ

АЛТАН ТАРЯАНАЙ УРАСХАЛ

Ороохо таряан. Оршолонто энэ дэлхэйн ажамидаралай һабагша баригша алтантай сэнтэй таряан! Энээнние ургуулдаг таряашадай үнэн сэхэ, шударгы хүдэлмэри юунтэй жэшэжэ, юугээр хэмжэжэ, сэгнэжэ үзэлтэйб? Жэл соо хүлеэһэн, оролдосото ажалайнь үрэ дүн намар лэ элеэр харагдадаг. Эхэ һайхан оронойнгоо эгээн ехэ баялиг, хүсэ шадал, һүлдэ болого ороохо таряа амбаар дүүрэн хуряажа, гүрэндөө ехээр тушаахадаа тэдэнэр баярладаг гээшэ.

КПСС-эй ЦК-гай партида, совет арадта хандаһан Хандалгада харюу болгон, гүрэндэ таряа худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид. дүрбэн жэлдэ үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн дайшалхы зорилго урдаа табиһан Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой таряашад, механизаторнууд аймаг соогоо эгээн түрүүлэн, шэнэ ургасын дээжэ — 1.000 центнер алтан шаргал шэниисэ Эхэ оронойнгоо амбаарта һаяхан адхаба.

Колхоз ороохо таряанай, үбһэ ногооной тогтуурнтай баян ургаса жэл бүри хуряажа, гүрэндэ ехээр худалдадагаараа республика соогоо суута гараһаар үнинэй. Нёдондо тус колхоз гектар бүриһөө 16,3 центнер ороохо ургуулжа, Эхэ оронойнгоо амбаарта 30.631 центнерыень адхаһан юм.

Мүнөө үедэ ажахын тракторна дүрбэн бригадада таряа хуряалга түлэг дундаа. Гектар бүриһөө 16—17 центнер абтана. Колхозой таряашад, механизаторнууд бүхы таряагаа хүдэлмэриин 20 хоногто амяарлан хуряажа, 96.000 центнерһээ бага бэшэ ороохо амбаартаа хаажа, гүрэндэ 22.000 центнерһээ бага бэшэ таряа худалдахаар шиидэнхэй. Тиигэжэ юһэдэхи табан жэлэй түсэб холо үлүүлэн дүүргэгдэхэнь. Үнгэрһэн гурбан жэлэй турша хонхолынхид гүрэндөө бүхыдөө 83.200 центнер таряа тушаагаа юм.

Хонхоло — шэмээшэгүүдэй томохон тосхон. Эндэ түбхинэһэн «Искра» колхоз жэл бүри 500—600 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулдаг томохон ажахы болонхой. Социалис Ажалай Герой Е. В. Иванов колхозой түрүүлэгшээр хорёод жэлэй туршада ажаллана. Колхоз мүнөө 10.000 гектар хахалагдадаг газартай, элдэб маркын 80 трактор, 35 комбайн болон бусад оньһон машинатай. Жэл бүри гектар бүриһөө 16—18 центнер ороохо таряа, 25—27 центнер үбһэ абадаг.

...Ажахын тракторна дүрбэн бригадын таряалан дээрэ ажалай эршэ үдэр бүри шангадана. Ростовско областиин комбайнернуудай үүсхэл дэмжэгшэд улам олошорно. Жэшээнь, түрэл колхозойнгоо поли дээрэ 18-дахи намараа таряа хуряажа эхилһэн В. Г. Белоусов комсомол хүбүүн А. Г. Золотарёвые бэрхэ комбайнер болгохомни гэжэ туһалагша болгон абаад, үдэртөө 60—65 гектар таряа баал болгон хадана. Тиихэдэ үнинэй комбайнернууд Г. Л. Ивакин, С. П. Оловянников, А. М. Иванов болон бусад үдэрэйнгөө даабари хоёр дахин үлүүлэн дүүргэнэ.

Хонхоло тосхоной баруун урда захада түхеэрэгдэпэн ороохоной склад. Эндэ хүн зон олон. Шэнэ ургасын дээжэһээ түрүүшын мянган центнер таряа гүрэндэ худалдаһан үдэртэ зорюулагдаһан баяр ёһололой митинг һаяхан болобо. Колхозой түрүүлэгшэ Е. В. Иванов эндэ сугларһан жолоошод, складай хүдэлмэришэдые ургаса хуряалгын үдэрөөр халуунаар амаршалаад, гүрэндэ таряа худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб дүрбэн жэлдэ үлүүлэн дүүргэхээр шиидэһэн колхознигуудаа бүри эршэмтэйгээр ажаллахыень уряалба. Энэ үдэр мянган центнер таряа ашаһан автомашинанууд бэлэдхэлэй пунктда ябуулагдаха байгаа.

Тиигэжэ түрүүшын мянган центнер таряан тушаагдаба. Хойто үдэрынь үшөө 5 машина таряан Эхэ ороной амбаарта оруулагдаа. Колхоз гүрэндэ таряа тушааха даабаряа ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэхэнь.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. «Родина» колхозой партийна организациин секретарь В. И. Колобковһоо хүндын ёһоор хилээмэ-дабһа абаһан «Искра» колхозой түрүүлэгшэ Е. В. Иванов үгэ хэлэжэ байна. 2. Таряагаар ашаалагдаһан улаан хамбы.

АВТОРАЙ фото.

ҮБГЭН ЛУГОВОДОЙ ХУБИТА

Хүйтэн, ута үбэлэй үедэ үхэр малда садатарынь эдюулжэ ондо оруулхаар үбһэ тэжээл элбэгээр суглуулжа абаха гээшэ бултанай хабаадаха хэрэг гэжэ Дээдэ-Тайлсын совхозой хүдэлмэришэд үбгэн залуугүй һайн ойлгоно.

Тиимэһээ үбһэндэ оройон түрүүшын үдэрһөө хойшо пенсионернүүд Георгий Михайлович Филиппов түрүүтэй сабшалан дээрэ эдэбхитэйгээр хүдэлжэ эхилээ юм. Нүхэр Филиппов Шарамата гэжэ 150 гектар газарай сабшалан жэл бүри өөрөө хаһалгатайгаар уһалдаг, наг шэбхэ зөөлгэдэг. Илангаяа үбэлдөө тошо ехээр халяаһан байна. Гандуу уларилтай зун байгаашье һаань, энэ жэлдэ сабшалангынь 2—3 дахин уһалагдаа. Энээнһээ урагша мүртэй үбһэнэй абтадаггүй хуу болдог дошо байһан газарые тэгшэлһэнинь гектарай 15—16 центнер үбһэн абтаба. Мүнөө тэрэнэй звенодо гол түлэб пенсионернүүд, эндэхи дунда һургуулиин һурагшад, багшанар хүдэлнэ. Эдэнэр ехэл яаража, һургуулиин һуралсалай эхилтэр звенодо шадаал һаа, ехэ үбһэ абалсажа үгэхэ гэжэ оролдоно. Илангаяа багшанар М. И. Спиридонов, П. К. Колосов, Г. М. Филиппов гэгшэд һайнаар хүдэлдэг.

Энэ звеногойхид бүхы 230 гектар сабшалан дээрэһээ 2,3 мянган центнер үбһэ абаха түсэбтэй. Даб дээрэ 1900 центнер үбһэ һүрилөө. Даабарияа заабол дүүргэхэ гэһэн зорилготой тэдэнэр ажаллана.

И. ФИЛИППОВ,
Дээдэ-Тайлсын дунда һургуулиин багша.

Хориин аймаг.

ДААБАРЯА ҮЛҮҮЛЭЭ

Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхозой Хуурай Һубагай отделениин Халбантан гэжэ газарай 50 гектар даажа абаһан Толтойн. дунда һургуулиин һурагшадай бригада бүхыдөө 750 центнер үбһэ хуряажа, даабаряа 150 центнерээр үлүүлбэ.

Гол түлэб 5—8-дахи классуудай һурагшадһаа бүридэһэн энэ бригадын үбһэшэд аха нүхэдэйнгөө заабари доро ажаллахадаа нилээд дүршөө. Жэшээлбэл, Самбу Манзаев, Нина Бирбаева, Андрей Аюшеев, Валерий Сотников, Дора Ханхаева, Оля Шиханова гэгшэд [illegible] хажуураар үбһэ сабшахадаа тон шадамарнууд байһанаа харуулаа. Мүнөө эдир туһалагшад хараалһан зорилгоёо бэелүүлһэндээ урмагайнууд, сентябриин 1-һээ һургуулидаа ошохоор бэлдэжэ байнхай.

Б. БИРБАЕВ.

КОСМОНАВТНУУД ТҮРЭЛ ГАЗАР ДАЙДА ДЭЭРЭЭ

ЦЕЛИНОГРАД. (ТАСС-ай корр. О. Еркинбаев, А. Ротмистровский). Целиноградһаа 48 километрэй зайда байдаг «Акмолинский» совхоздо, Казахстанай хойто зүгтэхи бусад бүхы ажахынуудтал адляар, хуряалгын хүдэлмэри мүнөө түлэг дундаа. Нютагай сагаар августын 29-нэй һаяхан эхилээд байхада, «Союз-15» гэжэ замбуулинай онгосын экипажай — космонавтнар Геннадий Васильевич Сарафновай, Лев Степанович Дёминой Дэлхэйдээ бусажа ябаһан аппарадые эндэхи таряашад огторгойдо обёорон хараба. Вертолёдоор космонавтнуудай ерэһэн Целиноградай аэропортдо баярай уулзалга боложо, тэдэниие городой ажалшадай түлөөлэгшэд амаршалаа. Казахстанай КП-гэй Целиноградска обкомой нэгэдэхи секретарь, Социалис Ажалай Герой Н. Е. Кручина «Союз-15» онгосын ниидэлгынь дүүрэһэнтэй, дорьбоогүй зөөлэхэнөөр бууһантай дашарамдуулан, Г. В. Сарафановые, Л. С. Дёминые амаршалба.

«Союз-15» гэжэ замбуулинай онгосын командир подполковник Г. В. Сарафанов сугларагшадта хандан, иигэжэ хэлээ:

— Замбуулинай дайдые шэнжэлэн ашаглаха программа бэелүүлгэдэ хубигаяа оруулһандаа баяртайбди. Бэе махабаднай һайн. Эхэ оронойнгоо шэнэ даалгабаринуудые дүүргэхээр бэлэмди. Газар дэлхэйдээ бусахадамнай бидэниие түрүүлэн угтагшадай дунда шэнэ газарай ажалшадай бии байһандань илангаяа ехээр баярлаабди.

«Союз-15» онгосын экипажай хоёрдохи гэшүүн, полковник-инженер Л. С. Дёмин хани халуунаар, баяртайгаар угтаһанайнь түлөө шэнэ газарайхидта баясхалан хүргөө.

Космонавтнууд Целиноградай аэропортһоо мордохоёо самолёдто һууба. Дахинаа тэбэрилдээн болобо, замбуулиние шэнжэлэн ашаглаха хэрэгтээ илалта амжалтануудые туйлахыень хүсэһэн халуун үгэнүүд хэлэгдэбэ.

БАНСКА-БИСТРИЦЭДЭ УУЛЗАЛГА БОЛОБО

БАНСКА - БИСТРИЦА. (ТАСС-ай тусхай корр.). КПЧ-гэй Центральна Комитет, Словакиин КП-гэй Центральна Комитет, ЧССР-эй ба Словакиин Социалис Республикын правительстванууд, Словакиин Национальна совет, Словацка национальна восстаниин 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уулзалга эндэ августын 28-най үдэр эмхидхээ.

Хани, халуун оршон байдалда үнгэрһэн уулзалгада КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Г. Гусак, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүд, федеральна ба национальна правительствануудай министрнүүд, Чехословакиин партийна ба гүрэнэй бусад ажал ябуулагшад хабаадаа. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй обороной министр Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко түрүүтэй СССР-эй партийно-правительственна делегаци, тэрэшэлэн Словацка национальна восстаниин 30 жэлэй ойн баяр ёһололнуудта хабаадаһан хилын саанахи бусад айлшад уулзалгада хабаадаба.

Уялга абаал һаа—дүүргэ

ХҮН БҮХЭНЭЙ ГАБШАГАЙГААР АЖАЛЛАҺАНАЙ АШААР

Юһэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэлэй ажалай шэнэ амжалтаар дүүргэхэ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй холбоото социалис мүрысөөндэ ороходоо абаһан уялгануудаа бэелүүлхэ гэжэ колхозоймнай гэшүүд үбгэн залуугүй оролдожо байна. Илангаяа ниитын адууһа малда үбһэ, шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ.

Үбһэ, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ энэ жэл ажал хэжэ шадаха хүн бүхэн хабаадаа гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй. Юуб гэхэдэ, үбһэшэдэй звенонуудһаа гадна колхозой хонишод, малшад, тракторын хүдэлмэрилэгшэд болон эзэн эхэнэрнүүд булта сабшалан дээрэ гараһан юм. Нилээд ехэ сабшалангай ногоон гараар хадагдаа. Тиигэжэ энэ жэлдэ 15 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ гэһэн түсэбөө эдэ үдэрнүүдтэ дүүргээбди. Звенонууд хүдэлмэреэ хизаарлангүй үшөө 3 мянгаад центнер үбһэ түсэбһөө үлүү бэлэдхэжэ абтахаар хараалагдана.

Үбһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ Доодо-Тоёодой һүүнэй фермые даагша Даши Сандуевич Батуевай звено эрхимлэжэ гараа. Энэ звено 1600 центнер үбһэ бэлэдхэхэ даабаритай байгаа, тэрэнээ 2000 центнертэ хүргөө. Звеногой хүн бүхэн 120 центнер үбһэ бэлэдхэһэн жэшээтэй.

Тоорын дунда һургуулиин 10-дахи класста һураха Аркадий Бильтагуров һургуулиин үхибүүдһээ бүридэһэн звеное толгойлжо, 1200 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө 1500 центнертэ хүргэһэн байна. Энэ звенодо гансал үбгэжөөл Пурбо Паханчиков хүдэлжэ, үхибүүдтэ һүри нюруулхадань туһалжа ябаа. Бэшэ бүхы хүдэлмэрие һурагшад өөһэдөө хэжэ гараа. Эдэнэр үшөө 300 центнер үбһэ бэлэдхэхэ байһанаа мэдүүлээ.

Мүн энэ жэлдэ сэрэгэй алба дүүргэжэ ерэһэн Ширап Халудоров Шулуутын отделенидэ комсомол-залуушуулай үбһэшэдэй звеное ударидажа, 1500 центнер үбһэ бэлэдхээд, түсэбөө 200 центнерээр үлүүлһэн байна.

Энээнһээ гадна, **хонишод витамин элбэгтэй үбһэ, халаахай һүүдэр газарта хатаажа абана.** Мүнөө үедэ **отара бүхэнэй хонишод 20 центнер ногоон үбһэ, 2000 баглаа халаахай хатаажа абаха даабаряа дүүргэжэ байнхай.** Энэ хүдэлмэридэ ахалагша хонишод Г. Ц. Шойбонов, В. С. Янданов, Д. Дрыгонова болон бусад жэшээ харуулаа.

Имэ витамин элбэгтэй үбһэ, халаахай бэлэдхэжэ абаһанай ашаар һүүлэй жэлнүүдтэ хурьгадаа үхэл гарзада оруулангүй түлжүүлдэг болообди. Үбэлдөө, хабартаа хурьгадта, түлгэнүүдтэ, тамир һулатай хонидто имэ ногоохон үбһэ эдюулхэдэ, халаахайн шүлэ, шүүһэ уулгахада угаа һайн байдаг, доторой үбшэн сарагдадаг юм. Энээнэйл ашаар энэ жэлдэ колхознай зуун хонин бүриһөө зуу гаран хурьга томо болгоо бшуу. Ерэхэ жэлдэ колхозоймнай хонишод зуун хонин бүриһөө 105 хурьга түлжүүлхэ уялга абаад, мүнөө үедэ хонидоо үрэжүүлжэ эхилэнхэй. Түрүүшын 1500 хонин үрэжүүлэгдээ. Манай түрүү хонишод Г. Шойбонов, В. Янданов гэгшэд 1975 ондо зуун хонин бүриһөө 122 хурьга түлжүүлхэ гэжэ шиидэнхэй.

Энэ жэлдэ шэмэтэ тэжээл — сенаж, силос дараха хэрэгтэ ехэ анхарал табигдаа. Хабартаа силос, сенаж болгохоор горох-обёосой, горох-шэниисын холисо, наран сэсэг горитой тарилгдаа һэн. Ургасашье яһала һайн байба. **Тиигэжэ 500 тонно сенаж, 7000 тонно силос дараха түсэбөө августын һүүл багаар сүм дүүргээбди.**

Шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ комбайнер Цырен Ябжанов шалгаржа гараа. Тэрэ ороохоной комбайнаар силостэ таригдаһан ногоое хуряахадаа, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаа. Хэршэгдэһэн ногоо зөөхэ ажалда Улаан-Үдэ хотоһоо туһалхаяа ерэһэн жолоошод аха дүү Бакировтан, Лошкарёвтон заахашье һаадгүйгөөр ябаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхознай таряагаа хуряажа захалаа. Бии байгаа бүхы 23 комбайнаа ургаса хуряалгадаа саг соонь бэлдээд, комбайнернууднай эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр ажаллажа байна. Комбайнер бүхэн социалис уялга абанхай. Залуу комбайнернууд Владимир Бильтагуров, Петр Шобоев гэгшэд тус тустаа 700 гектарай таряа амяарлан хадаха уялгатай. Дүршэл ехэтэй комбайнернууд Александр Марактаев 6 мянган центнер, Макар Дугаров, —5,5 мянган центнер, Матвей Илтаков—5,5 мянган центнер таряа суглуулан сохихо уялга абаад, хажуудаа залуу механизаторнуудые дахуулжа, комбайнаа хоёр халаанда хүдэлгэжэ байнхай. Энэ жэлдэ гектарай 14 центнер таряа ургуулжа абаха гэһэн уялгаяа бэелүүлхэбди.

Байгша ондо гүрэндөө 9,5 мянган центнер таряа худалдажа, энэ талаар табан жэлэйнгээ түсэб дүрбэн жэлдэ дүүргэхэ байнабди.

А. ИРИНЧЕЕВ,
Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Черниговскэ область гүрэндэ таряа худалдаха социалис уялгаяа дүүргээ

Черниговскэ областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Партида, совет арадта хандаһан КПСС-эй ЦК-гай хандалгаар зоригжон, газар таряалангай ба мал ажалай продуктнуудые мүнөө жэлдэ бүри ехээр абаха, бэлэдхэхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлжэ, залаата ургамалнуудай һайн ургаса хангаад, гүрэндэ таряа худалдаха социалис уялгануудаа дүүргэбэ.

Областиин колхозууд болон совхозууд таряа тушаан абадаг пунктнуудта 352 мянган тонно таряа асараа. Энэнь арадай ажахын түсэбөөр хараалагдаһанһаа һурагүй ехэ байна. Шэниисэ, ешмээн, хара таряа худалдан абаха түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдээ. Гүрэндэ таряа худалдажа үргэлжэлһээр. Областиин ажахынууд (кукуруза, хүрпээ болохо, бобово ургамалнуудые хараада абалсабал) гүрэндөө 400 мянганһаа бага бэшэ ороохо таряа худалдаад байна.

Промышленна предприятинуудай, транспортын ба бэлэдхэлэй эмхинүүдэй коллективүүд ургасаяа хуряалгадань областиин колхозууд, совхозуудта ехэ туһа хүргөө.

ФЕРМЭНҮҮДТЭ—ТЭЖЭЭЛЭЙ НӨӨСЭ

Ороной механизаторнууд таряалан, сабшалан дээрэхи габшагай ажалаараа зунай һүүлшын һарые тэмдэглэбэ. Фермэнүүдтэ бүдүүн, шэмэтэ ба бусад тэжээлнүүдэй нөөсэ нэмээнэ. Энэ хүдэлмэри бууралшагүй түргэнөөр ябуулагдажа байна. Тэжээлээр элбэг байбал, малай үбэлжэлгэ амжалтатайгаар үнгэрхэ, мал ажалаа саашадань хүгжөөхэ үндэһэ һуури хангагдаха бшуу.

СССР-эй ЦСУ-гай мэдээнүүдэй ёһоор, августын 26-най байдалаар, орон дотор 70 миллион гектарай таримал ба хээрын ногоон сабшагдаад байба.

Россин Федерациин ажахынуудта 27 миллион гектарай ногоон сабшагдажа, үбһэн ба сенаж болгогдоо. Энэнь түсэблэгдэһэн талмайн 84 процент болоно. Казахстанда мүн лэ тэды шэнээн хэмжээтэй сабшалангай ногоон хуряагдажа абтанхай.

Колхозууд, совхозуудта 37,7 миллион тонно гэхэ 42,9 миллион тонно үбһэн бэлэдхэгдээ. Россин Федераци дотор нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө миллион үлүүтэй тонноор ехэ үбһэн бэлэдхэлшэдһээ тушаагдан абтаа.

56,4 миллион тонно сенаж дарагдаба. Түсэб үлүүлэн дүүргэгдэбэшье, энэ шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри үргэжэлһөөр. Гансахан үнгэрэгшэ неделиин турша соо сенажай нөөсэ миллион үлүүтэй тонноор нэмэһэн байна.

гү, али түсэбөөр хараалагдаһанай гурбанай нэгэ хубяар ехэ һолоомо, мэхиинэ ба бусад бүдүүн тэжээл бэлэдхэгдээ.

Силос даралгын эршэ үнгэрэгшэ неделидэ нилээд түргэдхэгдөө. Траншейнууд ба башнинууд дотор 25,7 миллион тонно силос дарагдаба.

Нёдондонойхиһоо ехэ — 2,4 миллион тонно шахуу ногооной гурил үйлэдбэрилэгдөө. Энэмнай түсэбөөр хараалагдаһанай 71 процент болоно.

(ТАСС).

Мүрысөөнэй хүмүүжүүлхы үүргэ

ТАРЯАШАН БҮХЭН АНХАРАЛДАМНАЙ БАЙХА

Юһэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлэй ургаса таряае гээлтэ хоролтогүйгөөр, богони болзор соо хуряаха гэһэн зорилго манай аймагай ажалшад урдаа табинхай. Аймагай партийна организаци энэ шухала, тон харюусалгатай хаһые нэрэтэй түрэтэйгөөр үнгэргэхын түлөө эмхидхэлэй зарим тэды хүдэлмэри ябуулжа байна.

«1974 оной ургаса таряа хуряаха ба хүдөө ажахын продукци бэлэдхэхэ хэрэгые хангаха талаар хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо колхоз ба совхозуудай материально-техническэ хангалтые һайжаруулха, таряа хуряалгада хабаадаһан механизаторнуудые материальна ба моральна талаарнь урмашуулха болон бусад тодорхой хэмжээ ябуулганууд хараалагдаһан байна. КПСС-эй Зэдын райком, аймагай Соведэй гүйсэдком, профсоюзай ба комсомолой организацинууд партиин энэ документые хүтэлбэри болгоһон юм.

Тараанай поли дээрэ 197 комбайн, 101 жатка, 265 автомашина, 532 трактор, тракторай 307 тэргэ хүдэлгэгдэнэ. Эдэ оньһон техникые 2 мянга гаран механизатор ашаглан хүдэлгэнэ гээшэ.

Таряа хуряалгын халуун хаһа — партийна организацида, бүхы коммунистнуудта шанга шалгалта болохо байна. Тэдэнэй эдэбхи үүсхэлһээ, эмхидхэлһээ таряа хуряалгын хуби заяан шиидхэгдэхэ байна бшуу.

КПСС-эй райкомой дурадхалаар таряа хуряалгын үедэ политическэ хүдэлмэри ябуулха түсэбүүдээ партийна организацинууд тодорхойлбо. Хуряалгада гараһан хүн бүхэнэйные социалис мүрысөөндэ хабаадуулха, гүрэндэ ороохо тушааха түсэбөө нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ, гэһэн гол зорилго партийна организацинуудай урда табяатай.

Таряа хуряалгада гараһан механизаторнуудай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха талаар зарим тэды дүй дуршалтай болонхойбди. Тараан ажал һайнаар эрхилдэг коллектив гэжэ нэрлэгдэхын, «Мэргэжэлэрээ эрхилэгшэ» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын, механизаторнуудай мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхын түлөө тэмсэл тэрэ тоодо оролсоно. Механизаторнуудые моральна талаарнь урмашуулха хэрэгые шадамар бэрхээр хэрэглэхэ талаар Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир» колхозуудай, Борьёогой, Оёорой совхозуудай партийна организацинууд халан абамаар дүй дуршалтай болонхой.

Ажалай амжалта тухай мэдээсэл ажахы доторөө түргэнөөр олондо мэдээжэ болодог. Таряа хуряалгада шалгарһан хүнүүд тухай тусхай хуудаһанууд, «Сахилгаан» хуудаһанууд гаргагдадаг, колхозой түбтэ Ажалай алдар солын туг үргэгдэдэг юм. Таряа хуряалгада эрхимлэжэ ябаһан хүнүүдэй гэр бүлэдэ амаршалгын телеграмма гоё һайхан бланкнууд дээрэ бэшээд, эльгээдэг байнабди. Үнгэрэгшэ жэлдэ сохиһон ороохо тараанай мянган центнер бүридэнь комбайнерай комбайн дээрэ улаан мүшэнүүдые зурадаг һэмди. Моральна урмашуулгын эдэ бүхы хэмжээнүүд мүнөө жэлэй таряа хуряалгада хэрэглэгдэжэ байна.

Таряа хуряахын түлөө тэмсэлдэ бүхы ажалшадые хабаадуулхын, таряа хуряалгын эршые улам шангадхахын тула партийна организацинууд ажалша коллектив бүхэндэ ниитэ политическэ хүдэлмэреэ улам һайжаруулха гэжэ оролдодог. Механизатор бүхэнэй абаһан өөрын социалис уялганууд олоной хараха газарта үлгэгдэдэг. Тиигэжэ нэгэ механизаторай хэлэһэн үгэнь олоной хэрэг болоно бшуу. Таряа хуряалгада шалгарагшадта зорюулан, агитбригадануудай «артистнууд» дуу, шүлэгүүдээ зорюулдаг, пионернууд амаршалгын үгэнүүдые бэлдэдэг.

Таряашадые урмашуулгын түхэл маяг олон ондоонууд. Гүрэндэ тушаахаяа поли дээрэһээ ороохо асарһан түрүүшын автоколонноdo зорюулан, митинг хэхээр хараалнабди.

Үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд — агитаторнууд, политинформаторнууд, лекторнууд — социалис мүрысөө эмхидхэхэ, ниитэ политическэ хүдэлмэри ажалшадай дунда ябуулдаг түрүү зэргын хүнүүднай гээшэ. И. П. Зайцев, И. М. Бриль, А. Л. Доржиев, Н. И. Корытов, А. Г. Матвеев, Л. С. Мадагуев болон бусад эрхим агитаторнууд ба политинформаторнуудай нэрэнүүд аймаг доторoo мэдээжэ болоһоор үнинэй.

Таряа хуряалгын халуун хаһада агитаторнууд полевой стан дээрэ «һуурижаха» ёһотой: харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые тааруулан зохёохо, механизаторнуудай амарха үедэнь орон доторхи, дэлхэй дээрэхи һонинуудые хөөрэхэ, таряа хуряалгын ябаса тухай мэдээсэхэ гэхэ мэтэ олон ондоо ажал бии.

КПСС-эй райком агитколлективүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ, социалис мүрысөөнэй үүргэ өөдэнь үргэхэ, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлдэ ехэ анхарал хандуулхын түлөө оролдожо, ажахынуудай партийна организацинуудай урда тиимэ эрилтэ табидаг.

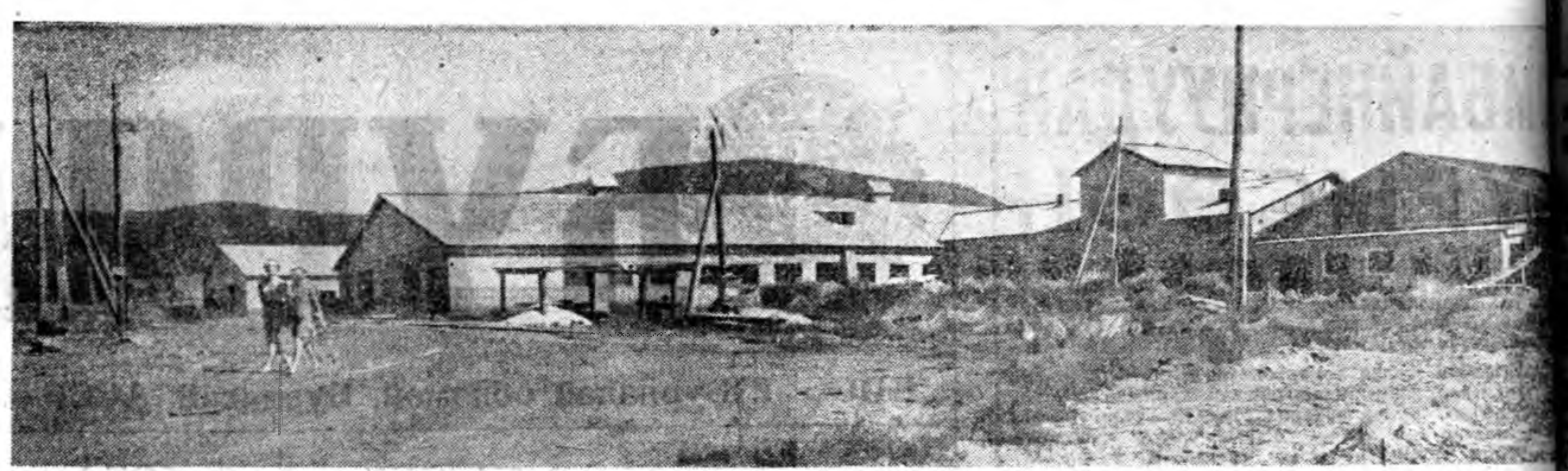
Соёлой хүдэлмэрилшэд таряа хуряалга дээрэ ехэ туһатай хүнүүд гээшэ ааб даа. Шэнэ газетэ, журналнуудаар таряашадые хангажа, радио шагнаха болон телевизор хараха арга олгохо ёһотой. Механизаторнуудые полевой стан дээрэ үдэшэхэ, газар хахалагшадай конкурс үнгэргэхэ гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд манай колхоз, совхозуудта заншалта болонхой.

«Таряашан, амжалтатай ябагты» гэһэн тусхай үдэшэнүүдые Петропавловкын, Зэлтэрын, Бургалтайн, Инзагатын, Торийн соёлой байшангууд үнгэргэбэ. Жэл бүри таряа хуряалгын дүүрэхэдэ, заншалта һайндэр ажахы бүхэндэ болодог.

Полевой стануудболон тараанай бусад участогта ябуулагдадаг ниитэ политическэ хүдэлмэриин түхэл маяг яһала олон. Зүгөөр таряашадай дунда социалис мүрысөөе бүхы талаһаань хүгжөөхэ, таряа хуряалгаяа богони болзор соо, гээлтэ хоролтогүйгөөр үнгэргэхэ, тэрэшэлэн гүрэндэ ороохо таряа хуряаха байгша оной түсэб үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ бүхы ажал хүдэлмэримнай зорюулагдажа байна.

Юһэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлэй түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэлтэ КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ шухала алхам болохо байна бшуу.

В. ГАРМАЕВ,
КПСС-эй Зэдын райкомой пропаганда, агитациин таһагые даагша.

Эрхимлэгшэдтэ — шан

Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой үнинэй коммунист Г. Очиржаповай даадаг звено Шэнэ зам гэжэ сабшалангай үбһэ мүнөө үедэ хуряана.

Үдын хоол бариха саг хүрэжэ ерэбэ. Үбһэшэд отогтоо суглараба. Тэдэнэрэй дунда үбһэ сабшагшад, бухал табигшад, үбһэ тармагшад, сомоошод бии. Энэ забһарлалгын үедэ звеногой гэшүүдэй суглаан боложо, эршэтэ ажалай һүүлшын табан үдэрэй дүн согсологдобо. Совхозой парткомой гэшүүн Дагба Доржиевич Очиров социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан үбһэшэдтэ совхозой дирекциин болон парткомой зүгһөө баяр хүргөөд, дамжуулгын улаан тугханиие мүнгэн шантайгаар барюулба.

Шанда хүртэһэн коммунистнууд Даша-Нима, Гомбо Аюшеевтэнэй, Даба Нимаевич Халзановай хүтэлбэрилдэг звенонууд эрхим һайнаар ажаллаа гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

Ц. БАДЛУЕВ.

БАМ

Мүнөөнэй агуу барилга

ХАМТЫН ХҮСЭН ЕХЭ ЮМ

Байгал-Амарай түмэр замай барилга мүнөө түлэг дундаа ябажа байна. «Главтоннельметрострой» трестын 11-дэхи тоннельнэ отрядай хүдэлмэришэд Хойто-Байгалай аймагта барилгын хүдэлмэри хэжэ эхилэнхэй. Эдэнэр Нижнеангарскһаа Уоян хүрэтэр автомобильна харгы бариха юм. Энэ харгы барилгада хэрэгтэй трактор, машинанууд, автокранууд, вагон-гэрнүүд, барилгын материал үдэр һүнигүй иишэ далайгаар асарагдажа байнхай. 11-дэхи тоннельнэ отрядай хүдэлмэришэд Нижнеангарскын загаһанай заводой коллективтэй холбоо барисаатай болонхой. Барилгада хэрэгтэй оньһон техникэ, барилгын материал загаһашадай суднануудаар зөөгдэнэ.

Юрий Григорьевич Крупниковай даадаг хоёрдохи участогай коллектив суднануудһаа ашаа буулгана. Эдэнэр суднануудай миин байха сагые хорооха гэһэн гол зорилго урдаа табяад, эдэбхи ехэтэйгээр хүдэлжэ байнхай. Тус коллектив халаан бүринигөө даабари үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Энэ хүсэл зорилгоёо бэелүүлжэ шаданашье.

Жэшээлхэдэ, С. М. Инигеновэй даадаг бригадын хүдэлмэришэд июль һара соо суднануудһаа 3 мянган тонно ашаа буулгажа, даабаряа үлүүлэн дүүргэһэн байха юм. Далайн томо суднанууд һаа буулгагдаһан ашаан уһа голнууд дээгүүр тамардаг суднануудта ашаалагдажа, Дээдэ-Ангараар, Кумора, Уоян тээшэ эльгээгдэнэ.

Уоянда ехэ барилга эхилэнхэй. Эндэ тоннель малтаха отрядай хүдэлмэришэдэй тосхон баригдахаар хараалагдана. Мүнөө модон отологдожо, байрын гэрнүүдые, эмхи зургаануудай байшангуудые бариха талмайнууд сэбэрлэгдэжэ байнхай. Тоннель малтаха мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд харгын татагдаха газарай модо отолно. Иигэжэ Хойто-Байгалай газар дээрэ ехэ барилга эхилэнхэй.

БАМ-ай барилгашад Хойто-Байгалай загаһашадтай, хүдөөгэй ажалшадтай холбоо барисаатай боложо байнхай. Эдэнэр бэе бэедээ туһалалсана. Һаяшаг бүлэг барилгашад «Рассвет» колхозой ажалшадта тэжээл бэлэдхэлсэхээр ошобо. Энэ звеное залуу хүдэлмэришэн Аркадий Лисов хүтэлбэрилнэ.

— Бидэнэр барилга дээрэ хүдэлдэгтөө адляар тэжээл бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ хабаадалсахабди. Үдэр бүриингөө нормо үлүүлэн дүүргэхын тула тэмсэхэбди, — гэжэ Аркадий Лисов мэдүүлжэ байгаа һэн. БАМ-ай барилгашад, Хойто-Байгалай загаһашад, хүдөө ажалшад иимэ эбтэй эетэйгээр бэе бэедээ туһалалсан хүдэлжэ байна. Хамтын хүсэн ехэ юм.

Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадые Эхэ ороноймнай ажалшад бултадаа дэмжэнэ. Тиимэһээ эдэнэр ямаршье бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор дабажа, XX зуун жэлэй агуу барилгые саг болзор соонь дүүргэхэл байха.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: БАМ-ай барилгашадта хэрэгтэй вагон-гэрнүүд, оньһон техникэ Нижнеангарскын портдо суднануудһаа буулгагдана.

А. КЛИМЕНКИН
фототекст.

КОЛХОЗОЙ БАРИЛГАШ…

Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхоздо һүүлэй үе… рилга хэгдэнэ. Эндэ бодхоогдожо байгаа барилга… хиие колхозой барилгын бригада эрхилдэг юм. Вик… евич Ивановой хүтэлбэрилдэг бригада 30 хүнһөө б…

Бригада 4 звено болон хубааржа, ажалаа эх… звенонь сэхэ барилгада хабаадалсадаг, нэгэ звено… барилгын модо бэлэдхэдэг юм. Колхозой барилга… һан жэлэй эхинһээ хойшо олон барилга бодхоогоо… гүүдай ажаһууха 2-2 байратай 3 гэр, 500 тонны… хадагалха байра, 500 тоннын минеральна үтэгжүүл… нэгэ час соо 20 тонно ороохо хатааха агрегат, 6… байра, 500 толгой хониной кошара баригдажа бай…

Байгша ондо мүн лэ олон барилга бодхоогдохо ю… гой хонидой байра, 200 толгой эбэртэ бодо мал … галуулха байра, 100 тоннын бункер, хоёр байратай … гэр энэ жэлдэ ашаглалгада тушаагдахаар хараала… толгой хонидой байра, мүн үйлэдбэриин үшөө хэ… баригдажа эхилээ.

Колхозой барилгашад түсэбөөр хараалагдаһан б… гануудые саг соонь дүүргэхэ гэжэ хүсэ шадалаа гар… лана. Тэдэнэй олонхинь даабаряа саг үргэлжэ үлүү… гэнэ. Л. С. Кравцовой хүтэлбэрилдэг звеногой б… Иван Кириллович Радионов, А. И. Павловай звено… Иван Иванович Антонов, Н. П. Мясниковой даада… барилгашан Марк Парамонович Васильев һайнаар… жа, эдэ барилгануудые саг соонь дүүргэхэ хэрэгтэ … битаяа оруулжа байна.

Гадна энэ колхоздо «Бурятмежколхозстрой» нэгэ… рилгашад хэдэн барилга бодхоно. В. М. Ведёрн… тэлбэрилдэг бригадын гэшүүд мал ажалай барил… Бригада 500 толгой эбэртэ бодо малай байра бар… хай.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: А. И. Павловай хүтэлбэрилд… дын барилгашад (зүүн гарһаа) техник-барилгаш… Иванов, барилгашад А. Д. Зайцев, И. И. Анточов, А. …ов, Г. И. Трифонов, И. П. Трифонов. Колхоздо б… байгаа 500 толгой үхэрэй комплекс.

З. ВЕСНИНАГАЙ фо…

«МОСКОВСКИЙ» СОВХ…

54 ГЕКТА… ТЕПЛИЦЭТЭЙ

Мүнөө Москва шадар хушалтатай огородой … 137 гектар болоо, табан жэлэй турша соо овощ ург… хуряалга 25-һаа 60 мянган тонно хүрэтэр нэмэ… тэрээнэй 17 мянган шахуу тонныень «Московский» … хоз-комбинат үгэдэг юм.

Москваһаа Киев тээшэ ошодог дардам харгыгаар хахад часай турша соо ябажа, совхоз-комбинадта хүрэбэбди. Харгын бэлшэр дээрэ гарахадамнай, шэл хото сайран харагдана. Шэл хушалтатай багахан таһалганууд захагүй олон. Һургуулитай, соёлой байшантай, тамаралгын бассейнтэй мүнөөнэй гоё һайхан, болбосон тосхон теплицэнүүдтэй зэргэлээд урган бодоо.

— Эндэхи комбинат, тосхон богонихон болзор соо баригдаһан байна, — гэжэ «Московский» совхозой директор Евгений Рычин хөөрэнэ. — 1969 оной май соо комбинат баригдажа эхилээд, хойто жэлэйнь март һарада түрүүшынгээ продукци үгэһэн юм.

Мүнөө совхоз-комбинат 6 гектарай — зургаан, 9 гектарай хоёр таһаг-блогһоо бүридэнэ. Бэлэн болоһон продукци таһалгаряагүй зөөдэг байхын тула, тус бүхэниинь асфальт хушалтатай харгынуудаар дүрбэн тээһээ бүһэлэгдэнхэй.

Совхозой директортэй хамта тэдэ таһаг-блогуудай нэгэндэ ошожо, ажаһуудалай хэрэглэмжын корпусто оробобди. Тэндэнь хубсаһаа һэлгэхэ газар, душ, мэргэжэлтэдэй таһалга бии. Юумэ хадагалха байшангууд, продукци тушаан абаха пункт, минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй холисо бэлдэхэ байра хажуудань баригданхай.

Таһаг-блок соонь һаруул. Баруун, зүүн таладань — хүжэ ногоон тарималнууд. Шэнэ ургасын үгэрсэ тээһэн тэргэтэй трактор теплицые хоёр хуби болгожо хубаһан, бетон хушалтатай харгыгаар урдаһаамнай ерэбэ.

Теплицэнүүд соо хүн харагданагүй. Юундэб гэхэдэ, бүхы шахуу ажал хүдэлмэринь эндэ оньһожо оруулагданхай. Тусхай машинанууд хүрьһыень элдүүрилдэг, ургамалнуудай эшэ хэршэжэ жэжэ болгодог, торфые шэбхэтэй холиһон газарта рассада һуулгадаг юм.

«Московский» комбинадта үсөөн хүнэй хүдэлхэдэ, ажалайнь бүтээсэ улам дээшэлнэ. Эндэ 1 центнер овощ ургуулан хуряахын тула нэгэ хүн 5,9 часай турша соо ажалладаг байна. Тиин инмэрхүү түхэлэй бусад ажахынуудайхиһаа 1,5 шахуу дахин бага саг хэрэглэгдэнэ.

Эрдэм, техникын туйлалтануудые хараада абажа, шэнэ технологи үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдэнэ. Залан хүтэлхэ пультнаа таригдаһан овощ уһалагдадаг, ургамалнууд минеральна шэнгэн үтэгжүүлгэнүүдээр нэмэлтэ тэжээл абадаг, теплицэ соохи агаар, температурань тааруулагдадаг байна. Зунай сагта эдэ автомадуудай фрамугануудые нээхэдэнь, агаар ут… тагаар элбэг болодо…

Һайн сортнуудые … най, түрүү технолог… техникэ хэрэглэһэнэй … «Московский» комби… щой үндэр баян ур… ряадаг байна. Жэшээ… дүрбэлжэн метр тал… рэһээ 24,5 килограмм … сэ, 30,6 килограмм о… ряагдан абтана.

Овощой ургаса … лүүлхэ, шанарыень … руулха хэрэгтэ үрэж… зар шухала үүргэ д… Хэрбээ урдандаа эшь… ряажа, газаашань зөө… гадаг һаа, харин м… рэниие хэршэжэ жэ… гоод, газарай хү… үтэгжүүлгэ болгон … дэг юм.

Үбэлэй сагта «… ский» комбинадай т… нүүдтэ хоёр ондоо у… таринжа ургуулха аг… кэ хэрэглэгдэдэг бай… вариин эхинһээ июль … тор үгэрсэ, энээнһээ … декабрь һарын тэд… помидор гү, али са… дис тарижа ург… Энэль түрүүшын … болоно. Хоёрдохид… февральһаа октябрь … тэн болотор — … тэрээнһээ хойшо де… дүүрэтэр мангир, пе… сельдери таригдадаг.

...Комбинадтай та… гаяа директорэй каби… дүүргэбэбди. Цент… щой өөрынь үнэ — 46 … 08 мүнгэн. Ашаг … 113,7 процентдэ … байна.

— Манайхидал адл… комбинат бариха гээ… тэй хэрэг, — гэжэ … директор Евгений Р… хэлэнэ. — Гэбэшье … цэнүүдые барихадаа … шалһан түхэриг б… ехэ ашаг олзо үгөөд б…

Директор тоо, бари… дые дурдаба. Комб… барилгада гүрэнэй … 40 миллион түхэриг … шалагдаа. Ашаг… оруулагдаһанһаань … үнгэрһэн табан жэл… ша соо 41 миллион … гэй олзо олообди. Ти… бүлэг барилга ашаа… харюулаа бшуу.

Теплицын ехэ ажа… дые барихын тула ш… бэлэдхэл хэгдэхэ … РСФСР-эй Хүдөө … министерствын … ажахын эрдэм-шэ… гын институтай … комбинадай дэргэдэ … хэгдээ. Орёо асуудал… шиидхэхэдэмнай, энэ … бидэнэртэ ехэ туһа х… Теплицэнүүд дотор … таринжа ургуулгын … һайжаруулха хэдэ хэд… хала дурадхалнуудые … гай эрдэмтэд оруулһа… на.

Виктор БИРЮК…
(АП…)

ЗАХА-ШЭБЭРЭЙ ХОНИШОН

Очерк

1.

ЗАГАРАЙ НЮТАГАЙ урдуур үшөө Улаан-Үдын аймагай Тарбагатайн зүүн тээһээ эхилдэг Сагаан дабаанай шэлэнүүд Хэжэнгын талые хилэлэн хорёолхо гэһэндэл хойгуурнь зурын ошожо, мантан томо бүхэнтэй тэмээнүүдэй субажа ябаһые эжэ эхигүй һануулдаг. Сагаан дабаанай хүтэлнүүдэй хүбшэ тайгада ямаршье ан ябадаг гээд хүнүүд хэлсэдэг. Заха-Шэбэрэй хаданууд Сагаан дабаанай шэлэнүүдтэй ниилэдэг юм. Зүгөөр эндэ ехэ ан, тураг, баабгай, булган ябадаггүй. Энэл газарта хони харууһалхада һайн байһыень Бадма Эжинов яһала мэдэнэ.

«Заха-Шэбэрэй хони харууһала» гэжэ Бадмада түрүүн хэлэхэдэнь, тэрэ ехэ урагша абажа үгөөгүй һэн.

Тойроод — тараан. Бэлшээриньшье гэжэ дан бага. Хойшоо — ой. Халтад гэбэл, адуулжа ябаһан хонидшни ой соогуур таһаршахаяа һанаха. Юрэдөөл, хайшаахан лэ юм ааб? Үнэхөөрөөшье, Заха-Шэбэртэ уһанай талаар муу һэн. Нэгэ заахан горхон эндэ урдадаг. Теэд үбэлдөө таба-зургаан зуу гаран хонидые тэндэһээ уһалха гээшэ гайтай һааб даа. Тиибэ яабашье һаань, тэндэ жэл бүхэндэ хүнүүд байрлажа, хони харууһалдаг бэлэй.

Тэндэ хонидые харууһалжа эхилһэн Бадма Эжинов эгээл түрүүн худаг малтуулха тухай бодожо эхилбэ.

Гарааараа малтахагүйш. Уһанайнь һудал нилээд доро. Газар нүхэлдэг машина дуудаха хэрэгтэй.

Бадма Цыренжапович энээн тухай совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ дуулгаба. Харин тэдэнэй нэгэн иигэжэ хэлээ һэн:

— Тэндэш колхоз болохоһоо хойшо хүн зон ажаһууһан юм. Уһаар ядаагүй юм. Заха-Шэбэр гэжэ горхониинь яашооб? Шэргэшоо гү? Уһа зөөжэ үгэхэбди. Томо цистернэ табихабди, тэрээндэш гэр барюулхабди, пеэшэн хүүлэхэбди. Одоол кран мушхаад лэ хонидоо уһалжа байхаш.

Теэд Бадма энээндэ дурагүй байгаа һэн. Өөрынгөө һанажа ябаһан бодолые сэхэ руунь хэлэбэ:

— Бодоод үзээл даа. Үдэр бүри шахуу, үгышье һаа, хоёр хоноод лэ уһа асаруулхат. Тэрэ жолоошондо салин түлэхэ хэрэгтэй. Тиигэжэ байхынгаа орондо, үнэтэйшье болог, худаг малтагшадые дуудая. Зайн галха юм. Электромотор табихабди. Жэл үнгэрөөд байхада, тэрээхэн худагнай гаргашаяа харюулха даа.

...Бадмын һанаашаар һүүлдэнь худаг малтагдаа һэн. Мүнөө үдэр бүри хониёо уһалха гээд, улаахан оньһо дараха бүхэндөө тэрэ ушарые эмхэн һанаад орхидог. Ямар амар болоо гээшэб? Тунгалаг һайхан уһа үбэл, зунгүй олон метр гүнзэгыһөө зайн галай хүсөөр һорон гаргажа, хонидоо уһална.

Хонид саһалаад лэ ябана ааб даа гэжэ заримашуул мүнөөшье һанадаг. Теэд саһа ехээр эдиһэн хониндо хайшааб?

Энээн тухай Бадма яһала бодожо үзөө һэн.

2.

БАДМА ЦЫРЕНЖАПОВИЧ Эжиновэй ажабайдалай харгы зам тиимэшье хүнгэн бэшэ байгаа. Хара багаһаа хойшо ажал хүдэлмэри хээ. Морин анзаһаар газар хахалаа. Хашан хоёр сараар түлеэ шэрээ.

Дайнай һүүлээрхи хүшэр хүндэ жэлнүүд һэн. Галуута-Нуурай шахтын дэргэдэхи ФЗО-до һураһан хэдэн хүбүүд Хэжэнгэ нютагаа орохоёо тэндэһээ ябагаар гараһан юм. Мүнөө тэрээн тухайгаа Бадма Цыренжапович энеэбхилэн хөөрэдэг:

— Даншье гүлмэр ябаа һэн хабди. Поезддо һууха мүнгэн хаана байха һэм. Ябагаар лэ дараа һаабзабди. Гуталаа гамнахабди. Тэрэнээ тайлажа, арадаа үргэлөөд, хүл нюсэгөөр алхалаабди. Хүн гээшэш тиигэжэл боргожожол, хатуужажал ябаһаар лэ хүн болодог юм байна.

Үнэхөөрөөшье шара борогүй ажал хэһээр лэ Бадма Цыренжапович хүнэй хүбүүдэй зэргэдэ ороо.

Ажабайдал орёо. Зарimандаа һанаашааршни юумэн бүтээд орхихогүй. Теэд эндэ зориг эрмэлзэл заатагүй хэрэгтэй.

Ямар нэгэн мэргэжэлтэй болохо тухай хүн бүхэн хүсэдэг гээшэ ааб даа. Бадма хүбүүн жолоошон болохо гэжэ ехэл хүсэдэг һэн. Тэрэ хүсэлынь бэелээ һэн. Нилээд олон жэлэй туршада түрэл колхоздоо жолоошоноор ажаллаа.

Ажабайдал орёо гэжэ эндэ дахин дахин дабтая. Ажабайдалай замые сэб сэхээр, тон һайнаар, алдуу эндүүгүйгөөр, бүдэрэн тойронгүйгөөр дабаха гэжэ хүн оролдодог. Тиибэшье шамда дайралдаһан хүшэр дабаануудые эрэлхэгээр дабаха ёһотойш ши, хүн! Заримашуул гоё гоё үгэ хэлээд лэ, үнэн дээрээ хэһэншье, бүтээһэншье юумэгүй һулһаади ябадаг. Совет ажалшадай бүтээһэн лэ, хэһэн лэ юумэниинь арадай, Эхэ ороной аша туһада ошоно. Энээниие хүн бүхэн ойлгоно ёһотой.

Бадма һуража шадаагүй. Эхэнь наһа бараа. Теэд дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдэй үедэ Бадмын үетэнэй олонхинь һуража шадаагүй, хара багаар ажал хэжэ, харатан дайсаниие даралсахада туһалалсаа.

Бадма Эжинов — арбан үхибүүнэй эсэгэ. Тэрэ иигэжэ хөөрөө һэн:

— Намда һураха арга болоогүй. Бил юрэдөө яажашье һаань, үхибүүдээ һургаха гэжэ оролдохоб даа. Һурахал арга боломжын бии һэн хойно һурахал хэрэгтэй. Һайн мэргэжэлтэй болоһон хүн хадаа зондо туһатай. Зарим хүнүүд иигэжэ һанадаг «Саашаал һуража, һайн мэргэжэлтэй болоод, ехэ мүнгэ олохые оролдодог хүнүүд бии». Үгы даа. Эрдэм һургуули хэндэшье һаалта хээгүй юм. Эрдэм мэргэжэлээр түгэс баян хүн туһатай. Юунэй түлөө манай парти, правительство бүхы зониие дунда эрдэмтэй болгохо гэжэ мүнөө оролдоноб? Ехэ зүб оролдоно.

Би юрын тэрэ хонишоной үгые ехэ зүб гэжэ тоолоо һэм.

3.

БАДМА ЭЖИНОВ арба гаран жэлэй туршада Хэжэнгын совхоздо хонишоноор ажаллана. Түрүү хонишодой зэргэдэ хододоо ябана. Энэ жэлдэшье зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр, шэгнүүр һайнтайгаар тушааба.

Эжиновэй отарын байра байдал түгэс һайн. Энэ отарынхид үбһэеэ өөһэдөө сабшана, зелёнко хуряана.

Хэдэн жэлэй урда тээ республикын түрүү хонишодой зүблөөндэ Бадма Эжиновтэй уулзахадам, нэгэ һонин дурадхал хэлээ һэн:

— Юрэдөө, хайшаа юм? Би гансаараа тиигэжэ ойлгодог хүн гүб, али ядагбиб? Залуу хонишоднай ехэл үсөөн байна. Ехэнхи хонишоднай наһатайшаг болонхой. Энээн тухай бодохоор болоо. Бидэнэр, жэшээлхэдэ, Пунцыкцырен Бальчиндоржиев, Намсарай Ямпилов, Цыбикдоржо Будаев, Жалсан Генинов гэхэ мэтэшүүл мүнөө дан хүгшэрөөдүйбди. Тиибэшье наһан ошожол байна. Залуушуулые олоор хонишон болгохо хэрэгтэй.

Хонин ажал тухай иигэжэ ходо һанаагаа зобожо ябадаг хүн амжалта туйлаагүйдөө аргагүй. Юуб гэхэдэ, энэ хүн гансал һанаагаа зобоод дүүрэнэ бэшэ, энэ ажалдаа бүхы үнэн зүрхэ сэдьхэлһээ оролдожо хандана ха юм.

...Хэжэнгын талада намарай шэнжэ бууба. Үдэшэ үглөөниинь һэрюухэн болоодхибо.

Бадма Эжинов үбһэ хуряалгаһаа һаяхан ерээд, хонидоо хорёодо хаана. Тэрэнэй бодол һаналынь ерээдүйн үбэлжэлгэ тухай. Зургаан зуун лэ центнер үбһэ, үшөө гурбан зуугаад центнер зелёнко абаал һаа, бардам хүрэхэ тэжээлтэй болохо. Мүнөө үбһэ хуряалгань һайн ябана. Энээндэ хонишон баяртай.

Тиинһээр байтарнь, Нина нүхэрынь хажуудань ерэнэ:

— Иигэһээр Заха-Шэбэртээ буухамнай. Таряа хуряажа дүүргэмсээр түхеэрхэ болохомнай.

— Үшөө саг эртэ байна. Хонидоо һайса бэлшээжэ, таргалуулжа абаһаар нүүхэбди, — гэжэ Бадма хэлээд, аалихан гэртээ оробо.

Г. ДАШАБЫЛОВ.
Хэжэнгэ.

А. Н. Радищевай түрэһөөр 225 жэлэй ой гүйсэбэ

ЭРХЭ СҮЛӨӨЕ УРИДШАЛАН ТААҺАН ЮМ...

«Петербургһаа Москва хүр аяншалга» гэһэн мүнхэ һаната зохёолой автор А. Н. Радищевай түрэһэн ...эй оин баяр хадаа ороной ...ратурна болон олониитическэ ажабайдал... ...хойхон үйлэ хэрэг бо... ...байгуу.

...ю номой хуби заяан гай... ...й юм. Тэрэнийе хорим... хэршэдэг, галдадаг ..., теэд хаанта засагые ...аигаар гэмнэһэн ном ...II зуун жэлэй суутаород ...элэй дурасхаал болон, ...ошье уншагдаһаар.

«Петербургһаа Москва хүр аяншалга» гэжэ ном ...а он жэлые нэбтэ хара... ...курса ухаанай. Россин ...идалай гүнзэгы шэб... ...тын үрэ мүн. Агуу ехэ ...н зохёолшо-революционер ...а номые хэдэн жэл соо ...эээ. Өөрынгөө гэрэй ти... ...фиһа 650 хэһэгээр тэ... ...ээ барлаһан юм. 1790 ...май соо тэрэ ном найр... ...гдажа эхилһэн байгаа. ...рэ зохёолой 2-дохи Ека... ...ын гарта ороходо, «дар... ...ые, зонхилогшодые ...үсүүлхээр хорото мэ... ...ээр, һүүлэй һүүлдэ хаан ... түрэ засагые бузарла... ...үжэрдэлгөөр» билтар... ...ном гэжэ тэрэ мэдэрһэн ... «Пугачёвһоо доро ...таашан» гэжэ авторые ...н-хаан нэрлэһэн юм. Радищевые барижа хаагаад, толгойн сааза гаргаһан юм. Тэрэнь Илимск гэжэ Сибиирин острогто «арбан жэлдэ гарангүй байха» гэһэн сүлэлгөөр һэлгэгдээ һэн.

Дүтэлжэ байһан аюул тухай мэдэхэлээрээ, Радищев номойнгоо олонхи хэһэгые өөрөө үгы хэхэ баатай болоһон байгаа, харин худалдагдажа үрдигдэһэн номуудынь үмсын хэрэгсэл боложо, жандармнууд тэдэнийе бэдэржэ олоходоо, хайра гамгүйгөөр усадхадаг һэн. Библиотекэнүүдтэ болон үмсын суглуулбарида хадагалагдажа байһан «аюулта номой» оройдоол 14 хэһэг манай үдэр хүрэтэр ерээ.

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ СССР-эй Гүрэнэй библиотекэдэ «Петербургһаа номой авторска гурбан хэблэл бии юм.

— Золтой гээшэлта, — гэжэ хомор номуудай таһагай хүдэлмэрилэгшэ Т. И. Кондаковатай хөөрэлдэхэдөө хэлэбэб.

— Тоогой талаар хэлэбэл, тиимэл даа. Энээгээрээ омогорходогбди. Зүгөөр Салтыков-Щедринэй нэрэмжэтэ Публична библиотекэдэ Александр Сергеевич Пушкинай суглуулбариһаа нэгэ ном хадагалагдажа байдаг. Тэрэ номдо агуу ехэ поэдэй тэмдэглэл, автограф бии юм. Юрэ хэлхэдэ, «Аяншалгын» ямаршье хэһэгэй олдохонь шухаг юм даа. Алинииньшье авторай гараар баригдаһан лэ байха бшуу. Тиимэһээ бидэ арадай энэ үнэтэ баялигые тон наринаар хадагалнаха юмбибди, — гэжэ тэрэ хөөрэбэ.

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ библиотекэдэ хоморой номууд элдэб замаар ерээ юм. Нэгыень болгоомжотойгоор иранаб. Тэрэ сагай арһаар хэһэн хүрин гадартай. Дотор хальһан дээрэнь авторайнь обогые заангүй, номой нэрэ барлаһан. Радищев тиигэжэ номоо гаргаһан байгаа. Доронь эпиграф: **«Оглогор, оромгүй, олиггүй ехэ, зуун тангалайта, хусамгай ороосон».** Крепостной Россин образые автор иимэ үгэнүүдээр зураглаа гээшэ.

1790 ондо «Аяншалгын» түрүүн гараһанай һүүлээр тэрэ ном гараар буулгагдажа тарадаг байгаа. Гушан иимэ гар буулгабари манай үедэ олдонхой. Тэдэнэй нэгэн А. И. Герцендэ хүрэжэ, агуу тэмсэлшэ 1858 ондо өөрынгөө оршолтойгоор Лондондоород хэлэн дээрэ номые хэблээ һэн.

Радищевай суута номые Россидашье шэнээр хэблэхэ һэдэлгэ хэгдэдэг байгаа. Зүгөөр тиимэ һэдэлгэнүүд гашуудалтайгаар дүүрэдэг һэн. Имагтал 1902 ондо Картановай хэблэлээр «Аяншалга» гэнтэ 2.900 хэһэгээр гарашоо. Тэрэ хэблэлэй нэгые гартаа барихадаа, юундэ зүбшөөгдэһэниинь һамда ойлгосотой боложо эхилээ. Тэрээн дээрэ тоб байса цензорэй номер табяатай. Хальһан дээрэнь гараар ингэжэ бэшээтэй: «Үндэр түрэлтэ К. П Победоносцевто». Хуудаһыень хойно хойноһоонь ирахадам, бүхэли хубинууд, үнгэрхэдөө бүлэгүүд цензорэй хүхэ карандашаар хорёологдон зурагдаһан байба. Тиигэжэ А. Н. Радищевай гайхамшагта һайхан зохёол соо хаан түрэдэ аюултайгаар, хурсаар хэлэгдэһэн бүхы юумэһээ «үндэр түрэлтын» һэргэг гар уншагшадые зайлуулаа ха юм.

Россин гэрэлтэ һайхан хожомой сагые уридшалан хаража шадаһан агуу ехэ уран зохёолшын, тэмсэлшын ном хүшэрхэн зам гаталһан байна.

Советскэ Союзда А. Н. Радищевай зохёолнууд Эсэгэ оронойнгоо литературын алтан жасада оронхой. Тэдэнь оло дахин хэблэгдэһэн, СССР-эй арадуудай хэлэн дээрэ оршуулагдаһан юм.

П. КОСОЛАПОВ,
ТАССай корр.

ЗЭДЫН АЙМАГАЙ түб— Петропаловка тосхондохи хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангадаг комбинадай оёдолой цехтэ 50 гаран хүн хүдэлнэ. Табадахи разрядай оёдолшод Анна Бальчугова, Федосья Сычова, Екатерина Москвитина гэгшэд эндэ үнинэй ажаллажа, хүнүүдэй захил болзор соонь, һайн шанартайгаар дүүргэжэ, олоной магтаал һайшаалда хүртэнхэй. Һая хүдэлхэеэ ороһон залуушуулда эдэнэр дүй дүршэлөө дамжуулан үгэдэг юм.

Партида, совет арадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалгада харюусан, тус комбинадай оёдолой цехэй хүдэлмэрилэгшэд түсэбтэ табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэлэй даабарние хэдэн хоногоор урид дүүргэхэ уялга абаа һэн.

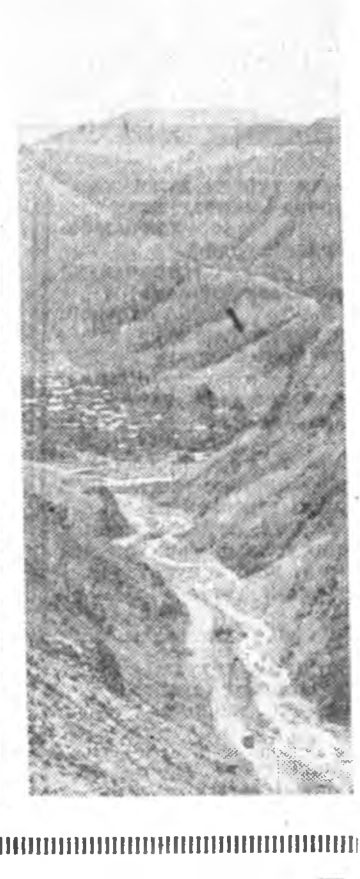
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 5-дахи разрядай оёдолшон Анна Николаевна Бальчугова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАДЖИКИСТАН хадаа манай орон дотор үндэр хада газарай республикануудай нэгэн болоно. Тэрэнэй бүхы газарайнь арбанай юһэн хуби далайн нюруунһаа 1000 метрһээ дээшэ үндэртэ түбхинэнхэй. Хадын орьёл оройнууд, түргэн урасхалта гол горходой харьялан урдаһан гүнзэгы ганта хабшалнууд хада газарай дабтагдашагүй байгаали бии болгоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хадын хабшуугай айлнууд.

ТАСС-ай фотохронико.

МҮРЫСЭДЭГ РЕСПУБЛИКЫН ҺОНИН

...ҮШӨӨ НЭГЭ ТУГ

«...рджоникидзевский» совхозой ... коллективтэ дамжуулгын үшөө нэгэ Улаан ...барюулагдаба. Анха түрүүн ...малай үбэлжэлгые ...ар үнгэргэһэнэйнгөө ... тус ажахын Иситскэ ...ении КПСС-эй райкомой ...райсоведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг ...ртэһэн байгаа. Удаань ... үрэ дүнгүүдэй түлөө ...охи туг бүхы совхозой ...тивтэ барюулагдаһан ...

...э совхозой Кытыл-Жура отделениин «Ньюр... » гэжэ комсомол-залуулай һаалиин фермын ...ктив ВЛКСМ-эй райкомой дамжуулгын Улаан ... һаяхан хүртэбэ. Тус ...ын залуушуулай коллективые дүршэл ехэтэй ... Мария Николаевна ...ова ударидадаг юм. ...э дунда һургуули ...эгшэд энэ фермэдэ ...ин. Фермын коллектив ...ой комсомол-залуушуу... һаалиин фермэнүүдэй ... дэлгэрһэн социалис ...сөөндэ эрхимлэжэ га... байха юм.

...СЭБҺӨӨ ГАДУУР

...кровско туршалга-үй...риин ажахын овощ ...малшадай коллектив августын түрүүшын үдэрнүүдтэ помидор ба үгэрсэ суглуулха жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ. Энэ коллективые огородой ажалда удаан саг соо хүдэлжэ, дүршэл ехэтэй болоһон Татьяна Петровна Кириллина хүтэлбэрилдэг юм. Теплицэ соо овощ ургуулха агротехникэ нарин нягтаар сахиһанай ашаар лэ иимэ амжалта туйлагдаа бшуу. Таригдаһан овощоо гүйсэд һайнаар уһалдаг, микроэлеметнүүдые оруулдаг байгаа.

Байгша ондо овощ худалдаха гүрэнэй түсэб эндэхин дүүргээд, түсэбһөө гадуур тушаажа байна. Эдэнэр үшөө 15 тонно үгэрсэ худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ тушааха зорилго урдаа табинхай.

СҮҮДХЭДЭ 713 ГРАММААР

«Олекминский» совхозой Солянска отделениин һаалиин фермэдэ комсомол-залуушуулай коллектив хүдэлдэг юм. Тэрэнийе дүршэл ехэтэй малшан Ольга Малышева ударидана. Зунай үедэ үнеэдээ һайнаар харууһалжа, һү ехээр һааха, тугал бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 650 граммһаа бага бэшээр нэмээхэ гэһэн уялга энэ коллектив абаад, бүхы районойнгоо малшадые социалис мүрысөөндэ уряалһан байгаа.

Абаһан социалис уялгаяа залуушуулай коллектив амжалтатай һайнаар бэелүүлжэ байна. Һү һааха, гүрэндэ тушааха долоон һарын түсэб сүм дүүргэгдэнхэй. Фермын тугал бүхэнэй шэгнүүр сүүдхэдээ дунда зэргээр 713 граммаар нэмээгдэнэ. Энэнь абаһан уялгаһаань 63 граммаар ехэ болоно.

ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Промышленна предприятинуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй энэ жэлэй түрүүшын долоон һарын дүнгүүдые Вилюйскэ районой Чернышевскэ поселково Соведэй гүйсэдхэхэ комитет согсолон гаргаба. Эрхим гуримтай, ажалай һайн журамтай, ажалай үндэр бүтээсэ туйладаг коллективэй нэрэ солодо хүртэхын түлөө 13 коллектив тэмсэһэн байгаа.

Мүрысөөнэй долоон һарын дүнгүүдээр Вилюйскэ ГЭС-эй коллектив нэгэдэхи һуурида гараба.

ЭРДЭМТЭДЭЙ АЙЛШАН

ВАСХНИЛ-ай вице-президент, тэрэнэй Сибириин отделениин президиумэй түрүүлэгшэ Ираклий Иванович Синягин һаяхан Якутск хотодо ерээ. Яхадай хүдөө ажахын научно-шэнжэлгын институдай, республикын хүдөө ажахын министерствын, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Яхадай филиалай эрдэмтэдэй нэгэдэмэл заседани боложо, республика дотор хүдөө ажахын үйлэдбэри ба эрдэм наука саашадань хүгжөөхэ тухай һонирхолтой хөөрэлдөөн болобо. ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин ажал ябуулга тухай академик И. И. Синягин суглаарагшадта хөөрэжэ үгэһэн байна.

Академик И. И. Синягин СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Яхадай филиалай ажал хүдэлмэритэй танилсаа. Удаань Покровско туршалга-үйлэдбэриин ажахыда ошоһон байна.

«Социалистическая Якутия» газетэһээ абтаба.

Агуу ехэ илалтын 30 жэлэй ойдо

АРАДАМНАЙ—МОСКВА!..

Капитан Старчак, тэрэнэй командалһан эрэлхэг зоригто сэрэгшэд тухай һураг суу Москвае хамгаалгын хүшэр хүндэ үдэрнүүдтэ, 1941 оной октябрьда орон соогуур түрүүшынхеэ тараһан юм. Ниислэл хото тээшэ арьяатан мэтэ шунахайран тэгүүлһэн фашис сэрэгшэдэй добтолгые табан хоног соо сухарюулан барижа байһан десантнигуудай багахан отрядай баатаршалга тухай «Правда», «Звезда» болон бэшэшье түбэй газетэнүүд тэрэ үедэ бэшэһэн байгаа. Москва хүрэтэр 205 километр үлөөд байба. Эгээл эндэ дайсадай хуягта машинанууд Совет сэрэгшэдэй нугаршагүй зоригой «булад хэрэм» мүргөөд лэ сухаридаг һэн. Буряадай түрүүшын комсомолшуудай нэгэн, Хяагта хотодо түрэжэ, хүлөө дүрөөдэ хүргэһэн, нютагаймнай хүбүүн Иван Георгиевич Старчак энэ багахан отрядай командир байһан юм. Тэрэнэй дайшалхы зам тухай зураглал доро толилнобди.

Фашистнар угаа ехэ гээлтэ хоролтодо оробошье, оронoймнай ниислэл хотодо дүтэлэн ерэбэ. Москваһаа 205 километртэ оршодог хазата нютагуудта хатуу шэрүүн байлдаанууд үдэр һунигүй боложо байба. Гитлеровецүүд Варшавска шоссегээр фронтые сүмэ сохижо ороод, Юхнов гэжэ багахан город тээшэ түргөөр дабшажа эхилбэ. Старчагай командалдаг парашютистнарай багахан отряд дайсанай харгы дээрэ хаалта болон зогсобо.

Фашистнарай олон тоото танкнуудай добтолгые үсөөхэн зоригтойшуулай зогсоохо гэһэн һэдэлгэ ямаршье удхагүй, дэмы хэрэг шэнгеэр үзэгдэһэн байгаа. Гэбэшье ниислэл хотынгоо хуби заяанай шиидхэгдэжэ байхада, өөһэдынхинэйнгээ хүрэжэ ерэтэр ами наһаяа хайрлангүй, дайсанай добтолгые зогсоохо хэрэгтэй гэжэ капитан Старчак һайн ойлгожо, мэдэжэ байгаа. Юхновһоо Подольск хүрэтэрхи участогто Старчагай отряд дайсанай харгые хааһан ори ганса халхабша боложо үгөө бэлэй. Хэрбээ Юхнов хото шадар гитлеровецүүдые зогсоон байлгаагүй һаа, саашаа ниислэл хото хүрэтэр гараа һарбайгаад хүрэмөөр зай үлэхэ һэн.

Сэрэгшэд - коммунистнар суглаан дээрээ иимэ тогтоол баталан абаба: «Эээлһэн газарһаа алхамшье сухарихагүй, ами бэеэ хайрлангүй тэмсэхэ!» Энээнэй һүүлээр багахан митинг үнгэргэгдэбэ. Капитан Старчак харгын дэргэдэхи баханаһаа хобхо һурэһэн табличка сэрэгшэдтээ харуулба. «205-дахи километр» гэһэн тоо тэрээн дээрэнь бэшээтэй байба.

— Москва хүрэтэр эды шэнээн километр үлэнхэй гээшэ. Фашистнар танкнуудаар, автомашинануудаар ябажа ниислэл хотодомнай орохо хүсэлэнтэй. Зүгөөр дайсадай түсэбые эбдэжэл һалахабди! Һүүлшынгээ һомоной үлэтэр, дуһал шуһанайнгаа үлэтэр тэмсэхэбди! — гэжэ капитан нүхэдөө уряалаа һэн.

Командирай дутын нүхэр комиссар Н. Х. Щербин зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн хэлэбэ:

— Арадамнай Москва. Хэрбээ өөһэдынхидэйнгөө ерэтэр дайсадые барижа шадаагүй һаамнай, арад зон маанадые хүлисэхэгүй.

Совет десантнигууд табан үдэрэй туршада булюу хүсэтэй гитлеровецүүдэй шунахай добтолгые сухарюулан барижа байба. Старчагай отрядай 400 хүнһөө оройдоол 29-ниинь амиды мэндэ үлэбэ. Гэбэшье Москваһаа туһаламжа үзүүлхэ танкова бригадын хүрэжэ ерэтэр тэдэнэр дайсанай галзуу добтолгые барижа шадаа һэн.

Фронтые командалагша, Советскэ Союзай Маршал С. М. Буденный эрэлхэг зоригто командиртай нюураараа уулзахые хүсэбэ. Дайсадай хүсэн тухай, десантнигуудай тактика тухай маршал тодорхойгоор һуража абаба. Старчагай отряд нэгэшье пушкагүйгөөр, дайсантай байлдаа гэжэ тэрэ мэдэхэдээ, гайхаһандаа иигэжэ хэлээ һэн:

— Таанар зориг түгэлдэрээр тулалданат. Сортоотойгоор гэжэ хэлэмээр. Иимэ зоригтойшуул бидэнэртэ олон хэрэгтэй.

Старчагые, амиды мэндэ үлэһэн нүхэдыень Дайшалхы Улаан Тугай ордендо зууршалха гэжэ тэрэ захирба. 1941 оной декабрьда совет сэрэгшэд Москва шадархи хамгаалгын байлдаануудта дайсанай тамир тэнхээе баража, урдаһаань добтолгодо орожо эхилээ һэн. Тиин Старчак бүлэг десантнуудтай сугтаа дайсанай ара талада гарахаар дахинаа ниидэбэ.

Гитлеровецүүд Старчагай отрядые «сагаан үхэлнай» гэжэ нэрлээ һэн. Бэеэ далдалһан сагаан халат үмдэһэн парашютистнууд санаар хүр саһан дээгүүр хүнгэхэнөөр шуумайн һолжоржо ерээд, гэдэргээ сухарижа ябаһан дайсадта гэнтэ добтолжо, олоор хюдадаг һэн. Гээлтэ хохи долдо ороходоо айн һурдэһэр гитлеровецүүд һүниндөө харгыгаар ябахаяа болибо Үдэртөө ехэ харуул доро сухаридаг болоһон юм. «Ябажа болохогүй, аюултай зоно!» гэһэн гү, али «Анхарагты,ород парашютистнууд» гэһэн соносхол харгы дээгүүр харагдадаг болобо Мүрдэн, хэһээлтын тусхай отряд старчаковецуудай урдаһаа эльгээгдэбэ. Энэньшье туһалбагүй.

Удангүй Волоколамск сүлөөлэгдөө гэһэн баярта мэдээсэл, «ехэ газарта» бусаха гэһэн захиралта отрядта ерэбэ. Манай десантнигууд арбан хоногой туршада дайсанай ара талада байхадаа, 29 хүүргэ тэһэлһэн, ашаанай 48 машина, 2 танк, штабай хэдэн автомобиль галдаһан, олон тоото һомо хэрэгсэл усадхаһан, буляан абаһан, дайсанай 400-гаад солдат болон офицернүүдые һүнөөһэн байха юм.

Юхнов хото шадар сухарижа ябаһан дайсанай зам харилсаае таһа сохин эзэмдэхэ гэһэн шэнэ даабари Старчагай отрядта үгтэбэ. Немецүүдэй гол хүсэн Юхновто тогтобо, Угра мүрэн дээрэһээ совет сэрэгшэдтэ добтолхо хүсэлэнтэй гэжэ манай командованида мэдээжэ болобо. Шана мүрэнийе дайсадай гаталжа байхада гол хүсыень алгасуулан холодуулхын тулада добтолго хэхэ үедөө майор Старчак хоёр хүлөө хүндөөр шархатаба. Угайдхадаа үбэлэй хүйтэндэ хүлнүүдээ хүлдэхөөжэрхибэ. Радиогоор самолёт яаралтай түргөөр дуудагдаһан байгаа. Мэдээгээ табиһан майорые тээһэн самолёт фронт дээгүүр һэтэ ниидэжэ, Москвагай госпитальнуудай нэгэндэ асарба.

Хабдар (гангрена) гэһэн аймшагтай муухай үгэ сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө профессорэй шэбэнэн һагад хэлэжэ байхые Старчак дуулажархиба.

— Хүлөө тайрууяхагүйб! Юушье хэгты. Гансал хүлыем бүтэн орхигты. Хюмһанайшье харын зэргэ найдабариин байгаа һаань, хүлыем тайрангүй. эмшэлээд туршыт, — гэжэ Старчак врачнарта хандаба.

Врачнар эмшэлээд туршаха гэжэ шиидэбэд. Тон үсөөн хэгдэдэг операци Старчагта хэбэ: һуеыгэйнь болон хүрганuудайнь яһа абажа хаяба, хүлнүүдынь бүтэн үлөөгдэбэ.

Нэгэтэ һүниин тэн багаар дайсанай ара талада ниидэхээ байһан дайшалхы нүхэдынь Совет Армиин үдэрөөр Старчагые амаршалхаяа ерэбэд. Эгээл энэ үедэ уран зохёолшо А. С. Новиков-Прибой тэрээндэ айлшалан ерэһэн байгаа. Десантнигуудай дайшалхы хэрэг тухайдаа хөөрэлдэхыень уран зохёолшо анирагүйхэн шагнажа һуухадаа, юушьеб дэбтэртээ тэмдэглэн абана. Тиин һүүлдэнь зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн иигэжэ хэлэбэ:

— Хүбүүд, нэгэ хэдэн үгэ хэлэхэ һанаатайб. Таанад мэтэ Эхэ орондоо, түрэл партидаа үнэн сэхэ, эрэлхэг зоригтой хүбүүд манай арадай гүрэн түрые хамгаална гэжэ сэдьхэхэдээ баясан омогорхомоор байна. Нэгэ эхын, нэгэ эсэгын үхибүүд мэтэ эбтэй эетэй байнат. Нэгэ нэгээрээ бэшэ, харин хамтаараа байлдаанда оронот. Энэ нүхэсэлгээ гамнагты, нюдэнэй сэсэгы мэтэ нангинаар сахижа ябагты.

Баруун фронтын ВВС-эй штабай начальник С. А. Худяков дайсанай ара талада һүүлшын шанга байлдаанда эрэлхэгээр тэмсэһэнэйнь түлөө Старчагта Ленинэй орден госпитальдо хэбтэхэдэнь барюулаа һэн.

Старчак юһэ һара соо госпитальдо хэбтээ. Дайшалхы нүхэдынь тэрэнийе хэзээдэшье мартаагүй, ходо айлшалан ерэжэ гү, али бэшэг бэшэжэ байгаа. Василий Малышин, Анатолий Авдеенков, Шура Кузьмина, Юрий Альбокримов гэгшэдэй бэшэгүүдые мүнөөшье нангин зүйл мэтэ хадагалжа ябадаг. Тэдэнэр иигэжэ бэшэдэг һэн: «Анхандаа ямар һэмта, тэрэл зандаа үлөөт... Бидэнэр сугтаа хорото дайсание хамта сохихо байһандаа найданабди. Манайнгаа зэргэдэ танние ерэхэ бэзэ гэжэ этигэнэбди...»

Анда нүхэдэйнь фронтһоо бэшэһэн үнэн сэдьхэлэй бэшэгүүд хүшэр хүндэ үбшэн зоболонтой тэмсэхэдэнь зориг оруулдаг, ниидэжэ, һүрэжэ шадахаяа болёо гэжэ хэлэдэг хүнүүдэй һанамжые буруушаахадань туһалдаг һэн. Майорой үсэд хатуу абари зан, дайшалхы нүхэдтөө бусаха гэһэн хүсэл эрмэлзэл илажа шадаба: Старчак дахинаа десантник болоо бэлэй.

Иван Георгиевичай элдэб ушаралта ябадалаар баян ажабайдал тухай бултыень хөөрэжэ барахын аргагүй. Самолёдоор ниидэжэ, дайсанай ара талада гараад, огторгойһоо сэхэ, олон дахин байлдаанда ороһон, дайшалхы харюусалгатай даабари дүүргэһэн байха. Тэрэ 1945 оной майда Берлин абалсаад, рейхстагай ханада гараа табиһан байха юм. Һүүлээрнь илалта түгэсөөр дайн дүүрэжэ, Старчак десантна сэрэгтэ алба хээ. Энэ үедөө парашюдаар һүрэн, бууха мэргэжэл шадабарида залуу сэрэгшэдые һургаа. Полковник нэрэ зэргэтэй болоһон И. Г. Старчак һаяхан амаралтада гараба.

Совет хорёод орден, медальнуудай кавалер, ГДР-эй Польшын, США-гай, Англиин шэн зоригой дээдын тэмдэгүүдтэ хүртэһэн, дайнай ветеран гэртээ мин һуудаггүй, үнгэрһэн байлдаанууд, добтолгонууд тухайгаа дурасхаалай зохёол (мемуар) бэшэжэ байнхай. Залуу үетэндэ хөөрэжэ үгэхэ юумэн тэрээндэ яһала бии. Юуб гэхэдэ, Старчак өөрөө 1096 дахин парашюдаар бууһан, 122 дахин самолёдоор ниидэһэн, дайсанай ара талада 12 дахин гаража, огторгойһоо сэхэ байлдаанда ороһон байна бшуу.

Манай нютагай эрэлхэг зоригто хүбүүнэй хүндэтэ эрхэтэниинь болоһон Юхнов городһоо холо бэшэ, хүшэр хүндэ байлдаануудай болоһон газарта хүшөө бодхоогдобо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай ордено дүрэ-зураг доро алтаар иигэжэ бэшэгдээ: «1941 он. Майор И. Г. Старчагай командалһан отряд октябрь һарада эндэ баатарлигаар тэмсээ».

Е. ГОЛУБЕВ,
Б-Н. НАМДЫКОВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ

«Союз-15» гэжэ совет ...булинай онгосын ниилээ дүүргэһэн тухай га... ...ын олон газетэнүүд дэл... ...гээр бэшэнэ. «Зам... ...най дайдые шэнжэлгын ... алхам» гэһэн гаршаг... статья Болгариин «Ра... ...ческо дело» газетэ тун... ...ба. Совет астронавтнуу... амжалтатай шэнжэлгэ... ...лһөөр гэжэ тэрээн до... ...ь хэлэгдэнэ.

...ловакиин национальна ...ниин 30 жэлэй ойдо ...лагдаһан материалнуу... ...социалис оронуудай хэб... үргэнөөр толилбо. «Аха Советскэ Союзтай бата ... барисаатай, харилсаа ...отой байха гээшэ сү... Чехословакида шуха... ...дха шанартай байна гээд ...восстаниин дүй дүршэл ...ана, — гэжэ Словакиин ...алис Республикын пра... ...льствын Түрүүлэгшэ П. ...отка Братиславын ...авда» газетэдэ бэшэнэ.— ...ловакиие Совет Ар... ... сүлөөлһэнһөө хойшо ...рһэн жэлнүүдтэ СССР- ...ба ЧССР-эй хоорондохи ...лсаа холбоон улам бэ... ...ээ».

Болгариин социалис рево... ...иин 30 жэлэй ойдо зо... ...лагдаһан статьянууд, ...рнууд НРБ-гэй газетэ... ...дэй хуудаһануудта толи... логдоно. Социалис байгуулалтын замаар дабшахадаа, болгар арадай туйлаһан асари ехэ амжалтанууд тухай эдээн дотор хөөрэгдэнэ.

Кипртэхи байдал тухай бэшэхэдээ, уласхоорондын конференци зарлаха тухай Советскэ Союзай дурадхал Кипрэй асуудалые шиидхэхэ ганса зүб зам болоно гээд олон газетэнүүд бэшэнэ. Иимэ конференци зарлалга бүхы киприодуудай аша туһада харюусахаар шиидхэбэринүүдые абалгада нүлөөлхэ байха гээд Румыниин «Скынтейя» газетэ тэмдэглэнэ. Чехословакиин «Праце» газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Конференци зарлаха тухай совет дурадхал Кипрэй гүрэндэ бэеэ дааһан, дулдыданги бэшэ байдал олгохо, газар дайдынь бүтэн бүрин байлгые хангаха. Энээниие бүхы дэлхэйн эб найрамдалда дуратай, түрүү үзэлтэй хүсэнүүд һайшаан дэмжэнэ».

— Кипрэй асуудалаар маоистнууд тад ондоо хараа бодол бримтална, — гэжэ «Праце» газетэ үргэлжэлүүлнэ. — Аралые хубааха гэһэн түсэбые эдэнэр эдэбхитэйгээр дэмжэнэ. Юундэб гэхэдэ, эндэ НАТО-гай илалта туйлахыень Пекин хүсэнэ бшуу». Дэлхэйн энэ райондо шахардуу байдалай тохёолдоһондо гэм зэмэтэй НАТО-е буруушаахын тула маоистнууд ямаршье хэмжээ абаагүй гээд Болгариин «Народная армия» газетэ мэдээсэнэ.

Гвиней-Бисаугай Республикын бэеэ дааһан байдалые Португалиин мэдэрһыень дэлхэйн хэблэл һайшаана. Энэ шиидхэбэри национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй илалтын хэлбэришэгүй байһые элирхэйлэн харуулна гээд дэлхэйн хэблэл тэмдэглэнэ. Энэнь Африка түбиин урда хубида колониализмын ба расизмын һүүлшын үүрнүүдые усадхалга улам дүтэлүүлнэ.

США-гай президент Дж. Фордын эмхидхэһэн түрүүшын пресс-конференцидэ американ хэблэл гол анхаралаа хандуулна.

Капиталис оронуудта юумэнэй үнэ сэнгэй улам хүндэржэ, экономикын доройтон һандаржа байһан тухай мэдээсэлнүүдые газетэнүүд үргэнөөр толилно.

Португалидахи хубилалтанууд тухай Францын президент В. Жискар д'Эстэнэй телевиденеэр хэлэһэн тухай, Чилиин хархис сэрэгүүдэй зэрлиг муухай ябуулганууд тухай дэлхэйн оронуудай хэблэл бэшэнэ.

(ТАСС).

КУАЛА-ЛУМПУР

БЭЕЭ ДААҺАН БАЙДАЛАЙ 17 ЖЭЛ

ТАСС

...Малайзиин арад национальна һайндэрөө августын ...-дэ тэмдэглэхэнь. Малай... ...ын бэеэ дааһан байдалтай ...ноон тухайда 17 жэлэй ...да тээ соносхогдоо һэн. ...гэжэ Зүүн-Урда Азиин ...тическэ карта дээрэ шэ... ...гүрэн бии болоо бэлэй.

...бэеэ дааһан байдалгай ...оной һайндэртэ зорюу... ...дағаһан түрүүшын митинг... ...ые Малайзиинхид оронойн... ...мүнөөнэй ниислэлдэ бэ... ...харин эртэ урдын Ма... ...лака хотодо хээ һэн. Оро... ...й колониальна , дарлалта ...хэжэлгэ XVI зуун жэлдэ ...ээ хотоһоо эхилһэн юм.

Мүнөө Малайзи элдэб асуудалнуудые бүхы талааарнь шиидхэн, экономикоёо, социальна байдалаа һайжаруулжа байна. Экономикынгоо гол һалбаринуудые — хүдөө ажахы, ашагта малтамалай промышленностиие һэльбэн шэнэдхэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулжа ладгана. Каучук, пальмын тоһо үйлэдбэрилгэ, сагаан туулга малтан абалга үргэдхэгдэжэ байнхай. Сагаан туулга гадаадада гаргажа худалдалгаар Малайзи дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлнэ.

Хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй (1971—1975 онууд) программын үндэһөөр, орон доторхи шанаржуулан болбосоруулха промышленность хүгжөөгдэнэ, хүндэ ба машина бүтээдэг промышленностиин шэнэ предприятинууд ашаглалгада ороно.

Малайзи гадаадын политика бэелүүлхэдээ, амгалан гуримаар зэргэ оршохо гол үргэнөөр бримтална. Ази түбидэ аюулгүй байдал хамтааран хангаха тухай Советскэ Союзай дурадхалые Малайзи һайшаан дэмжэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Малайзи социалис оронуудтай харилсаа холбоогоо нилээд үргэдхэһэн байна.

Советскэ Союзтай аха дүү ёһоной харилсаа холбоониинь улам хүгжөөгдэнэ.

ПРАГА

СОВЕТ ДУРАДХАЛНУУДЫЕ ДЭМЖЭНЭ

ТАСС

Кипрэй, Грециин, Турциин, Аюулгүйн Соведэй гэшүүн бүхы оронуудай, мүн бусад гүрэнүүдэй хабаадалгатайгаар Кипрэй асуудал шиидхэхэ уласхоорондын конференциие Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин талаар зарлаха тухай совет дурадхалые Чехословакиин правительство бүрин дэмжэнэ гээд ЧССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Б. Хнеупек «Руде право» газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

Кипртэхи шахардуу байдалые заһаруулхын тула хэгдэһэн хүсэлэл оролдолгонууд хангалтатай үрэ дүн үгөөгүй гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Энэ асуудалаар Аюулгүйн Соведэй абаһан тогтоол үшөөл бэелүүлэгдээдүй байһаар.

Кипрэй Республикын газар дайда дээрэһээ гадаадын бүхы сэрэгүүдые гаргаха, арал дээрэ конституционно ёһо гурим һэргээхэ, оронойнгоо хуби заяае өөһэдөө шиидхэхэ арга Кипрэй арад зондо олгохо шухала гээд ЧССР-эй правительство тоолоно гэжэ Б. Хнеупек хэлэбэ.

БУЭНОС-АЙРЕС

ХУНТА ХАРАТА ЯБУУЛГА ХЭХЫЕ БЭЛДЭНЭ

ТАСС

Арадай нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдые, президент Сальвадор Альендиин правительствын министрнүүдые хэрзэгы шэрүүнээр сүүдлэхын тула Чилиин фашист хунта бэлдэжэ байна гээд Латиин Америкын «Латин» гэдэг информационно агентство тусхай баримтануудые үндэһэ болгон мэдээсэнэ. Гүрэнэй мүнгэ зөөри хайша хэрэгээр үреэ гэжэ эдэниие хунта гэмнэнэ. Чилиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Луис Корвалан Эхэ орондо урбаа гэжэ худал хуурмагаар гэмнэнэ. Тиихэдээ Арадай нэгэдэлэй правительствын засаг барижа байха үедэ тэрэнэй Советскэ Союзда ошоод ерэһыень гэмнэхэ шалтагаан болгон дурдана.

Урда тээнь Досон арал дээрэ байлгагдаһан хүнүүд мүнөө Вальпараисо провинцида асарагдаа гээд агентство мэдээсэнэ. Эдэнэр адвокадуудтаяашье уулзаха аргагүй байһаар. Эдэниие зэрлиг бүдүүлигээр баһамжалан доромжолно.

ЛОНДОН. (ТАСС). Рейтер агентствын корреспондентын Сантьягаһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, урдын министрнүүдые, Арадай нэгэдэлэй бусад ажал ябуулагшадые һаяар сүүдлэхэеэ байна. Гэбэшье хэдыдэ сүүдлэхэнь үшөө тодорхойлогдоогүй байһаар. Чилиин Компартиин Генеральна секретарь Луис Корваланиие сүүдлэхээр харата ябуулга хэгдэнэ. Тэрэниие саазалжа магад гээд корреспондент тэмдэглэнэ.

НИКОЗИ

Правительствада томилолго болобо

ТАСС

Кипрэй Республикын президентын уялга дүүргэжэ байһан Г. Клиридис правительствын бүридэлдэ хубилалтануудые хэбэ. Июлиин 15-да болоһон урбалтын урда тээ президент Макариосай правительствада ородог байһан И. Христофидис гадаадын хэрэгүүдэй министрэй тушаал эзэлээ. Н. Кошис дотоодын хэрэгүүдэй ба обороны министрээр томилогдобо. Г. Клиридис эдэ тушаалнуудые мүнөө болотор даажа байһан юм.

АФИНА

Парламентын һунгалта

ТАСС

Парламентын һунгалтада бэлдэжэ эхилбэбди гэжэ Грециин Дотоодын хэрэгүүдэй министерство мэдээсээ. Һунгагшадай списогүүд табигдажа, һунгуулиин участогууд эмхидхэгдэжэ эхилбэ. Таарамжатай байдалай тохёолдоходонь, парламентын һунгалта үнгэргэгдэхэ юм гэжэ тусхай тушаалтад мэдүүлнэ.

БУРЯАДАЙ УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ХОЛБООНДО

1.

Поэт Владимир Петоновой номуудые уншагшад һайн мэдэхэ ёһотой. «Байгалай һэбшээн», «Дуунтай уулзалга», «Минии жаахан Сэсэгмаа», «Минии баруун гар» болон бусад номуудай автор мүнөө үедэ томо зохёол бэшэжэ байна.

Һаяхан Буряадай Уран зохёолшодой холбоондо Владимир Петоновой «Газарай татаса» гэһэн шэнэ зохёолые зүбшэн хэлсэлгэ болобо.

Энэ зохёолоо автор шүлэгөөр бэшэгдэһэн роман гэжэ нэрлэһэн байна.

Шэнэ зохёолые зүбшэн хэлсэлгэдэ Буряадай арадай поэт Н. Дамдинов, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидадууд Ц. Дугарнимаев, Н. Хосомоев, уран зохёолшод Ц. Цыдендамбаев, Ч-Р. Намжилов, Г. Чимитов болон бусад энэ зохёолой дутуу дунданууд тухай хэлэбэ. Үгэ хэлэһэн олонхи нүхэд энэ зохёол хадаа роман боложо шадаагүй, үшөөл һайнаар заһахаар гэжэ тэмдэглэбэ.

Автор үгэ хэлэһэн хүнүүдтэ баяр хүргэжэ, зохёол дээрээ үшөө һайнаар хүдэлжэ, һайн шанарта хүргэхэб гэжэ найдуулба.

2.

Виктор Гуменюк — Совет Армиин майор, лётчик-испытатель. Тэрэнэй бэшэһэн шүлэгүүд республикымнай газетэ, журналнуудта толилогдодог, Буряадай номой хэблэлээр гарадаг суглуулбаринуудта оруулагдадаг байгаа. Хэдэн жэлэй урда тээ Виктор Гуменюгай шүлэгүүдэй ном Буряадай номой хэблэлээр гараа һэн.

Һаяхан Уран зохёолшодой холбоондо Виктор Гуменюгай шэнэ шүлэгүүдэй номые зүбшэн хэлсэлгэ болобо.

Энэ зүбшэн хэлсэлгэдэ поэдүүд Д. Жалсараев, Н. Дамдинов, А. Щитов, уран зохёолшо М. Степанов, Буряадай номой хэблэлэй редактор Н. Ильина болон бусад хабаадалсаба.

Энэ шэнэ суглуулбари Буряадай номой хэблэлээр ном болгогдон гаргагдахаар дурадхагдаба.

3.

СССР-эй уран зохёолшодой нэгэдэхи съездын болоһоор дүшэн жэл үнгэрбэ.

Байгша оной сентябрь һарын эхеэр Москва хотодо СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной пленум болохонь. Энэ пленум хадаа СССР-эй уран зохёолшодой нэгэдэхи съездын болоһоор 40 жэлэй ойдо зорюулагдана.

Манай уран зохёолшод энэ пленумдэ хабаадалсахаяа Москва хото мордобо. Эдэмнай хэд бэ гэхэдэ, Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ, Буряадай арадай поэт Д. Жалсараев, «Байгал» журналай ахамад редактор, Буряадай арадай поэт Н. Дамдинов, СССР-эй уран зохёолшодой нэгэдэхи съездын делегат байһан поэт Д. Хилтухин гэгшэд болоно.

Манай корр.

ТОЛИ

«ДЭГЭЛ ЗАХАТАЙ, ХҮН АХАТАЙ»

ХҮН БУХЭНЭЙ бэе бэедээ туһалжа, бэе бэеэ хүндэлэлсэжэ ябахадань, ямар һайн гээшэб! Илангаяа наһажаал зониие залуушуулай хүндэлхые, тэдээндэ туһалхые хаража байхада, урмашамаар.

Һаяхан Улаан-Үдэ хотын Ленинэй үйлсөөр уруудажа ябатарни, тээ урда тээмни нэгэ хүгшэн бүдэрөөд унашаба. Минии даб гэхын тэндэ хаанаһаашьеб хоёр хүбүүд бии болонхой, хүгшөөе хоёр тээһээнь дүмүүхэнээр тэлээд бодхообо. Хүгшөө угаа баяртай нюдөөр хүбүүдые үдэшөө һэн.

«Байгал» гостиницын хажууда наһатайшаг хүн ехээ һанаата болон зогсоо бэлэй. Гэнтэ хажуудань залуухан басаган дүтэлөөд:

— Баабай, танда туһа хэрэгтэй гү? Али?.. — гээд һанаата болонгёор асууба.

— Үгы... Хүбүүндээ айлшалжа ерэһэмни угтаагүйл даа, баһал командировкодоо гарашоо гээшэ гү даа.. Өөрөө гэрыень бэдэрээд ошохо гэхэдээ, олохогүй байшооб... Яахашье мүрөө оложо ядаад байнаб, — гээд нүгөөдэнь хэлэбэ.

Оройдоошье танихагүй наһажаал хүнэй олоогүй гэрыень олгуулха гэжэ басаган оролдон, тэрэ хүниие дахуулаад саашаа ошоо һэн.

Һайхан сэдьхэлэй дууһашагүй баялиг гээшэ энэл ха юм даа. Иимэ жэшээнүүдые би олые хараашье һэм, мэдэхэшьеб. Хүндэ үгэһэн бэлэг бага-ехэ гэжэ байдаггүй, хүндэ хэһэн туһашье багаехэ гэжэ илгаагүй гээшэ ааб даа.

«Ши мүнөө хүндэлэ, харин шамайе һүүлдэ хүндэлхэ»,— гэһэн сэсэн үгэ бии. Залуушуул наһажаал зониие хүндэлхэ уялгатайшье, хүндэлдэгшье гээшэ.

Танигдаагүй хүндэ туһалдаг, тэрэниие хүндэлдэг хүн гээшэ эхэ, эсэгын һайн һургаалһаа.

Гэртэхинэйнь үхи хүүгэдэйнгээ зүрхэндэ тариһан энээхэн һайхан үрэһые һургуули болон бусад ниитын эмхи зургаанууд саашань һайнаар «ургуулжа», сэдьхэлэй баялиг болгон батажаадаг ха юм.

Гэбэшье хүн гээшэ бага юумэнһээ баярладаг, бага юумэнһээ гомдодог гэлсэдэг. Аха хүниие хүндэлхэгүй, тэрээндэ туһалхагүй, гомдохоохо ушар зарим залуушуулай зүгһөө дайралдадаг лэ гээшэ.

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг, пенсионер минии үнинэй ганиха хүн. Даржа Галсанович Галсановта иигэжэ хөөрөө һэн:

— Үдэшэ оройхон байнида ороод, гэр руугаа галдижа ябабаб. Тиигээд эсэнтээд, сэрлигэй һандали дээрэ һуужа байтарни, хоёр шамбай хүбүүд намда дүтэлөөд: — «Сүүмхэ соохёо харуула!» — гэжэ бадашаба гээшэл даа.

Мухар талааһ болоходоо, пенсиингээ гушаад түхэриг абаһан ябааб, хүгшөөмни ногоон сай, үшөө... шүдхэрөө захяа һэм даа? Тэрэниеншье абажа үрдеэгүй һэм. Би тэдээнээр носолдохо шадалтай бэшэб даа. Сүүмхээ үгөөл һэн бэзээб. Тиихэдэм нүгөөдэнь намайе нэгжээд, гушаад жэл зүүжэ ябаһан мүнгэн часыемни абаба. Үнэтэ бэлэг гэжэ сэдьхэлдээ хадагалжа ябагша һэм.

— Энээнииемнишье һаа, орхиит даа? — гэжэ гуйхадамни:

— Харыш, үшөө үсэрэлдэжэ байнал! — гээд нэгэниинь хасар руум шангаар альгадажархёо һэн.

Бүхэли һүниндөө уйлажа хоноо бэлэйб. Залуушуулда тонуулаав гэжэ хүгшэндөө хэлэхээшье эшээ һэм. Өөрынгөөл һаланда гээгээ гээшэ аабзаб даа гэжэ хэлээ һэм.

Иимэ хүнүүдые манай совет хуули хатуугаар хэпээдэг. Иимэ ушар тухай бэшэ, харин ондоо, юрыншье һаа, шухала ушар тухай эндэ дурдалтай.

Бидэнэр үдэр бүриингөө ажабайдалда нэгэл сэдьхэлдэ тааралгүй, урма хухалха ябадалтай, сэхэ хэлэбэл, аха хүндэ дээрэлхэхэ, ёһорхохо, заримдаа баһахашье ушартай үсөөн бэшэ дайралдадаг һайнюуса бэшэ. Мүнөө үеын залуушуул юрэнхыдөө һайн һайхан һургаал дээрэ үдэһэн, һайхан жэшээшье харуулжа ябадаг ааб даа. Гэбэшье нэгэ халбага дабирхай боошхо тоһо бузарлаха гэлсэдэг. Энэ хэлэһэнээ гэршэлэн иимэ жэшээ дурдаха болоноб.

Нэгэтэ автобус соо ябагарни, иимэ хөөрэлдөөн гараба гээшэ:

— Залуу хүбүүн, һууриял үгэл даа? — гээд наһагай болоһон хүн хорёод наһатай хүбүүндэ хандаба.

Тиихэдэнь залуу хүбүүн толгойгоо дээрэлхүүгээр үргөөд:

Һуугаад ябахын тула би таба мүнгэнэй билет абааб! — гэбэ.

Наһатай хүн хүлөө заагаад:

— Хүбүүн, хайрлыш даа, хүлнишье модон ха юм даа, — гэбэ. Хүбүүн ташаганаса энеэгээд:

— Модон хүл одоол шалахаа мэдэхэгүй бэшэ гэбэ.

Нүгөөдэнь бахардаһан юм гү, али гомдоһон гү, һондоо гү, юушье хэлэнгүй дуугай зогсобо. Автобусхишье зон абяа гарагүй. Юундэ? Иихэдээ ганса һөө бухы зоной айһан гү, али һамһаал гэжэ гэлтэ, бэеһээ холодуулалга шалтагаан гү? Бидэнэр ябадалай хажуугаар үнгэрхэдөө энэ муухай өөгшөөгөөшьегүй һаа, ... лэнгүй гараһан болоно.

Бүдүүлиг ааша гаргаха, архидаха, хулигантай ябадал үзэгдэдэг. Энээндэ зэмэтэйб. Шалтагаан юун бэ? Магад урда сагай үлэгдэл, муу үшөөл дайралдана гү асуухада, уншагша өөрын һанамжа, дурадхалнуудые хэлэнэ бэзэ.

Залуу үетэниие ... жүүлхэ хэрэгтэ эхэ хоёр, гэртэхин тон ехэ ... гэтэй гэжэ хэлэхэ байна.

Д. ДЫЛГЫРОВ.

Галина РАДНАЕВА

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДЬЭЭ

Эрьедэ хүлеэнэб

Баргажанай эрьедэ
нойтон элһээр
гэр барижа,
Богоһоонь эхилээд,
мүрэн руу
һубаг татанаб.
Сэдьхэлэйнгээ нюусые
саарһан онгосын
далбагада бэшэжэ,
Сэнхир мүрэнэй
сүлөө руу
дуугай үдэшэнэб.
Шиниингээ нэрээр
энээхэн эрье —
олтирогые нэрлэжэ,
Шиниингээ нэрые
элһэн дээрэ
уралан бэшэнэб.
Шамдам адли
хүбүүе уралан
шабараар бүтээжэ,
Сайбалзан ошоһон
саарһан онгосоо
эрьедэ хүлеэнэб.

Набшаһанби

Һая задарһан ногоон
набшаһанби —
Һудаһаарни газарай
шүүһэн урдана.
Һэбшээн соогуур
ёохорлоһон
набшаһанби —
Хетарни урагалагдаагүй
хүгжэм наадана.
Огторгойн мүшэдүүд
шүүдэр болоод,
Альган соохи харгытаарни
горхолно.
Үүрэй толониие шүүдэрни
бэгтаагаад,
Үлгэн талын аминда
шэнгэнэ.
Шара уйдхарые үзэн
ядаха
Һая задарһан ногоон
набшаһанби.
Жэлэй дүрбэн сагта
найрлаха
Һэбшээ һалхинда
ёохорлоһон набшаһанби.

ЗЭДЫМНИ УРАСХАЛ

Хүжэ ногоон
сэрэг мододоо
хабсагайгаараа
жагсааһан
Гүлзан уулын
мүнхэ ногоон
һарьдаг дуурана.
Хойно, хойноһоонь
һүрэг хүлэг —
долгинуудаа туухан
Сартуул үесаатанайм
ундан хайра —
Зэдэ дуулана.
Зэрэлгээтэ тала,
ногоон тайгын
сэнхир оронои
Уран буга,
хүхын дууной
эзэн эхэнэрби.
Зэдэ мүрэнһөө
эхиеэ абаад,
Сэлэнгэ руу
Утын харгыда
үе сагые
ургалһан урасхалби.
Зүдхэн урдаһан
минии урасхал
хүшэр харгыгаар
Сэнхир оронойнгоо
үнгөө хубилаагүй
харгыгаа бэдэрнэ.
Солгёон хатуу
сартуул үесаатанайнгаа
абари занги...
Салхи һүрэн
минии урасхал
дабшажал ябана.

Булад түргэн хүлэгүүд
Буряад нютагуудта
олошороо.
Хурдан хурдан
машинанууд
Харгыгаар табилна
олоорос.
Олон ехэ ажалаа
Оньһон техникээр
бүтээжэ,
Хара хүшэр хүдэлмэреэ
Хараа байса
хүнгэдүүлжэ,
Ажалша хүн зонойнай
Амарһаниинь мэдээжэ.
Алиш тэрэш хэрэгтээ
Амжалта, илалта туйлана.
Тиин гэһээш гар үзүүрэй
Тэргэ, шарга хүрэтэрөө
Хэрэгтэй үшөө
байһаниинь
Хэндэшье эли тодол хаш.

Дүрбэ алха тухай
Дүтэ ойрын газарта
Трактор, машина
эльгээжэ,

Таһалхагүйш үнэтэй саг.
Нэгэхэн шарга түлеэ
Нэгэл дахин асарха аад,
Гурбан бидон һү

Гүүртэһээ абаашаха аад,
Үндэр бүхөөгтэй машина
Үдэр бүри эльгээхэгүйш.
Булад хүлэг-тракторые

Бураздаа дээрэһээнь
абахагүйш.
Тиинбэшье хүдөө нютагта
Тэргэ, шарга хэрэгтэй.

Тэдээниие бүтээн
дархалдаг
Тэсэмгэй үбгэд үсөөрөө.
Хуһан хатуу модо

Хэдэн жэлдэ хатаажа,
Аралтайхан тэргэ
дархалдаг
Абанарта баяр хүргэмөөр.

Тэдэнэрэй уран гарнууд
Тэргэ, шарга бүтээжэ,
Хонишод, һаалишадые
Ходол баярлуулна.

О. МАКСИМОВАЙ
фотоэтюд.

ИЛАЛТЫН ПАРАДТА ХАБААДАГША

Мухар-Шэбэрэй аймагай Хүшуун-Үзүүр нютагта Бадмацыренов Балжир Галсанович гэжэ 50 гарамгай наһатай, буурал болоһон толгойтой, шог зугаа элбэгтэй хүн ажаһуудаг юм. Энэ хүнэй намтар Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнтай холбоотой. Юуб гэхэдэ, Балжир Галсанович 1941 онһоо 1945 он болотор ходо дайнда ябажа, яһала юумэ үзэһэн, Украинын газар дээрэ баатаршалга гаргаһанайнгаа түлөө «Шэн габьяагай түлөө» гэжэ медаляар, Крымэй Сапун-Хада абалсахадаа, 3-дахи шатын «Алдар» гэжэ орденоор шагнагдаа юм.

1944 ондо нүхэр Бадмацыренов мотоциклистнүүдэй 45-дахи тусхай батальондо алба хэхэ зуураа, Илалтын парадта хабаадалсахаар, 250 мотоциклистнүүдэй тоодо оролсоһон байна.

— Энэ түүхэтэ үйлэ хэрэгтэ тон ехэ омогорхолтой баяртайгаар бэлдэжэ хабаадаа бэлэйб, — гэжэ Балжир Галсанович мүнөө һанан-һанан хөөрэдэг.

— Тиимэ ехэ парадта ябахада, хэр түгшүүритэй һэм?— гэжэ асуугдаа.

— Москвагай Улаан талмай дээгүүр мотоциклаар сэрэгэй жагсаалда ябаха гээшэ гоёшье, айхабтар ехэ харюусалгагайшье байгаа һэн. Мотоциклыемнай ахалагша командирнууд шалгадаг агша һэн, зүүнһээ гараһан шэнэ хубсаһа үгөө бэлэй, — гэжэ сэрэгшэ хөөрэдэг.

Урзанда бидэ һургуулиин заншалта уулзалгада Балжир Галсановичые урижа асараа һэмди. Һурагшад тэрэнэй дайшалхы амжалтые айхабтар анхаралтайгаар һонирхон шагнаа һэн.

— Бусад 249 мотоциклистнар хаана ажалладаг, ажаһуудаг юм ааб? — гэжэ Бадмацыренов Балжир Галсанович ехэл һонирходог. Манай республикаһаа хэды, амар хүнүүд Илалтын парадта хабаадалсаа һэн хаб гэжэ мүн һонирходог байна.

Сэрэгһээ табигдажа ерэһэнһээ хойшо Балжир Галсанович түрэл «Знамя Ленина» колхоздоо электригээр, механизатораар хүдэлжэ байдаг. Нүхэрынь бригадын тоо бүридхэлшэ, Галя басаганиинь бригадын бухгалтер.

Энэ жэлэй «Правда» газетын июниин 22-ой номерто «Тусхай батальоной сэрэгшэд» гэжэ статьяе олон нүхэд уншаа бэзэ. Илалтын парадта хабаадаһан хүндэтэ нүхэд! Өөһэдынгөө нүхэд болон өөр тухайдаашье газетын хуудаһанда дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө һаатнай, залуу үеын уншагшадта хүмүүжүүлхы ехэ удха шанартайшье, хэрэгтэйшье, һонирхолтойшье һэн гэжэ һанагдана.

Б. ЦЫРЕНОВ,
багша.

Дун сагаан хуһан.

П. ЯХНОВЕЦКИИН
фотоэтюд.

Номой таг

„БААБГАЙШАН"

Һаяхан Надмит Намсараевич Намсараев «Баабгайшан» гэжэ үхибүүдтэ зорюулһан ангуушанай хөөрөө бэшэжэ, Буряадай номой хэблэлдэ гаргуулба. Үхибүүдтэ зорюулһан номыень уншаад байхадаа, үни сагһаа хойшо багшаар хүдэлжэ, хүүгэдэй аяг зан һайн мэдэхэ гэжэ түхайлмаар.

Надмит Намсараевай «Баабгайшан» гэжэ номхониие үхибүүд, илангаяа агнуурида дуратай үхибүүд һонирхожо уншаха ёһотой гэжэ һанагдана.

Энэмнай ангуушанай хөөрөөнһөө ха юм. Ой модон, хүбшэ тайга эндэ зохидоор хэлэгдэнэ.

Үбэлэй хүйтэн үеын декабрь һарада хүбүүнтэеэ ангуушан хээрэ гаража, хэрмэ, ан гүрөөл, баабгайшье һаань, агнажа ябаһаниинь харуулагдана. Тиихэдэ Н. Н. Намсараев үбэлэй хүйтэнэй үеые үхибүүдтэ тон богонихоноор, үгэ үсөөнтэйгөөр зураглана, энэнь бага классай үхибүүдтэ тон ойлгосотой.

Арбан хоёртой хүбүүн эсэгэээ дахажа, агналсажа ябахадаа, олон юумые толгой соогоо мухарюулна, баһа гэнтэ айдаһаниинь хүрэхэдэл гэнэ, дан багахан аад, баабгайһаа айхаяа мэдүүлнэ. «Намайе абаад ябанхаар, ондоо ангуушан нүхэрые олохоёо яана гээшэб?» гэжэ бодохо юм.

Тиигэжэ байтараа, абаяа аргагүй ехээр хайрладаһаниинь хүрэнэ, түргэн ехэ болохые хүсэнэ. Хайшан гэжэ баабгайтай тулалдаха ёһотойб гэжэ абань хүбүүгээ һургана, тиихэдээ хүбүүгээ туһалхаш гэнэ.

Эсэгэ хүбүүн хоёрой хөөрэлдөөн тон зохидхоноор болоно бшуу.

Ямаршье олзогүй, буугайнгаа аараһанда юушье олонгүй, олон хүүгэдтээ хооһоор бусаһыень тон уран гоёор зураглана. Тэрэнь бишыхан уншагшадта тон һонирхолтой.

Хойто жэлынь баһал агнуурида ошоно, ошоходонь эжынь гэмэрнэ, теэд эсэгэмни ехэ зүрхэтэй һэн гэжэ хүбүүн ойлгуулна. «Эрэ хүн зориһондоо, эхэнэр хүн эсхэһэндээ» гэһэн үгэ һанагдаха юм.

Номойнгоо нэгэдэхи хуби соо эрэ хүн зоригтой, тэсэмгэй байха ёһотой гэжэ эдир уншагшадта автор ойлгуулхынгаа хажуугаар, «Аймхай хүн арба ухаха» гэһэн оньһон үгөөр дүүргэнэ.

Номойнгоо хоёрдохи бүлэг соо хэдэн дахин агнуурида гаралсаһанаа эдир герой хөөрэжэ, Хёлго нютаг ошожо, ангууша үбгэнтэй уулзана, тэрэнь тэдэндэ тон һонирхолтой, хүндэ дарагдадаггүй баабгай тухай хөөрэнэ. Залуудаа баабгайда хадаруулһанаа хөөрэжэ, тэдэнһээ олон юумые һуража абаад, өөрөө баабгайн байдаг газарта ошолдожо, баабгайтай тулалдажа, тэрэниие үгы хэнэ. Надмит Намсараевич Намсараевай «Баабгайшан» гэжэ үхибүүдтэ зорюулһан номые хүүгэд һонирхожо уншаха бэзэ гэжэ һанагдана. Номойнь гол удха шанар юун бэ гэхэдэ, зүрхэгүй, зориггүй, аймхай хүн гээшэ өөртөөшье, нүхэдтөөшье түбэг татадаг гэжэ үхибүүдтэ һургаал болгон ойлгуулна.

Ц-Х. ДАШИЕВА.

ИИМЭШЬЕ ЮУМЭН БОЛОДОГ...

Хотын гудамжада
заримдаа
Хоморой нэгэ үзэгдэл
Хаража гайхахаш даа.
Харааха гүш, энеэхэ гүш?
Шандагар ехэ цистернэһээ
Шара уһа — пивые
Ууха дуратай хүнүүд
Ута ээлжээндэ зогсоно.
Харин хажуудань —
Хубааһанда хүн үсөөхэн.
Нэгэн, хоёр эхэнэр
Нэжээд аяга уусагаана.
Иимэ ута ээлжээндэ
Эсэтэрээ зогсонхаар
Һэрюухэн унда-квас
Һэмээхэн уухаяа яанаб?

Т. ЦЫРЕНОВАГАЙ зураг.

УРДАНАЙ ДУУНУУДҺАА

Хадамда ошохо басаганай дуун

Баабаймни үргэлэй,
Баярлан байжа үргэлэй.
Инбимни үргэлэй,
Эрхэлүүлэн байжа
үргэлэй.
Гэншэржэ хусаха
Гэнжэтэ нохой татай лэ.

Гүбидэн байжа наймаалха
Инбии, баабай татай лэ.
Улижа хусаха
Уялгата нохой татай лэ.
Уурлан байжа наймаалха
Инбии, баабай татай лэ.

ЁОХОРОЙ ДУУН

Хээрын, хээрын мангирта
Хэлэн минии хордошоо.
Хөөрүү амалиг хүбүүндэ
Хорон минии хүдэлшөө.
Огородой мангирта
Урал минии хордошоо.
Улаан үргэн хүбүүндэ
Уурлаха дурам хүрэшөө.

Хасуури һайхан модые
Хара һалхин хүдэлгөө.
Холшор басаганай
сухалые
Хүбүүн ахай хүдэлгөө.

И. АНТРОПОВОЙ
суглуулбариһаа.
Эрхүүгэй областиин
Боохоной аймаг.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хамтымнай анхарал оролдолгын хэрэг» — түрүү бэшэг. «Хонхолын тарян» — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозһоо репортаж. «Тэжээл бэлэдхэлгын ябасые һулаРуулхагүй» — үдэрэй темэдэ статья. «БАМ-ай һонинууд» — мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Барилганууд болзор соогоо юундэ тушаагданагүйб» — А. Ананинай статья. Түрэл орон доторнай. Редакцида ерэһэн бэшэгүүд.

Гурбадахи хуудаһанда. «Мүрысэдэг хүршэнэртэмнай» — Яхадһаа мэдээсэлнүүд. «Радищевай Хяагтын ханинар» Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Субботын үдэрэй хуудаһан. Данри Хилтухинай поэмэһээ хэһэг. ТАСС-ай ба АПН-нэй материалнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» 13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — Үнгэтэ дамжуулга. «Совет ороной үхибүүд». «Советскэ Союзай гражданинби» — телевизионно документальна фильм түрүүшынхеэ харуулагдаха. 14.05 — Бухэ барилдаагаар дэлхэйн чемпионат. Турциһаа дамжуулга. 14.35 — «Һуралсалай шэнэ жэлые угтуулан» СССР-эй һуралсалай гэгээрэлэй министр М. А. Прокофьев үгэ хэлэхэ. 15.05 — «Очевидное — невероятное». 16.05 — «Элүүр энхэ байлга» — түрэлхидтэ һурагшадай элүүр энхэ байлга. 16.35 — А. Цагарели. — «Тифлисские свадьбы». Алма-Атын Лермонтовэй нэрэмжэтэ Гүрэнэй республиканска ород театрай зүжэг. 17... — Үнгэтэ дамжуулга. «Спортлотогой» тираж. 17.55 — «Тифлисские свадьбы» (үргэлжэлэл). 19.00 «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — 19.40 Забһарлалга. 19.40 — Бокс соор дэлхэйн чемпионат. Финал. Гаванаһаа дамжуулга. 21.30 — Үнгэтэ дамжуулга. Словакиин национальна буһалгаанай 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан «Песня о Словакии» гэһэн телевизионно документальна фильм түрүүшынхеэ харуулагдаха. 21.55 — Словакиин национальна буһалгаанай ... жэлэй ойдо зорюулагдаһан концерт Братиславаһаа дамжуулагдаха. 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 13.30 — «Звезды Эгера» — ... һайханай фильм (1—2-дохи сери).

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретариат — ..., отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

«БУРЯАД ҮНЭН» 1974 оной августын 31. 4-дэхи хуудаһан. Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-02523. Заказ № ...